

Innholdsfortegnelse

Abstrakt	1
Innledning.....	3
Bakgrunn	3
Begrepene	4
Hvem slår?	5
Konsekvenser av maktsterk disiplinering.....	6
Emosjonell tilpasning	10
Sosial læring og aggresjon.....	12
Holdninger og barneoppdragelse.....	15
Hva er holdninger og hvordan måles de?	15
Holdningsmåling	16
Direkte (eksplisitte) holdningsmål.....	17
Indirekte (implisitte) holdningsmål	18
Hva er sammenhengen mellom holdninger og atferd?	19
Variasjon i holdning-atferd konsistens	22
Holdningsmodeller	24
Begrensninger med disse modellene går på	25
Prediksjon av atferd	26
Predikere intensjon: holdninger, subjektive normer og opplevd atferdskontroll	28
Oppfatningers betydning i menneskelig atferd.....	28
Atferdsoppfatninger og holdninger til atferd.....	28
Tidligere atferd	29
Holdningsstruktur	32
Holdningsfunksjon.....	32
Holdningsdannelse.....	33
Holdninger til fysisk avstraffelse.....	33
Oppsummering, holdninger	34
Resiliens/sårbarhet.....	34
Denne studien	37
Metode.....	39
Utvalg og prosedyre.....	39
Utvalg	39

Prosedyre	39
Spørreskjema	40
Statistiske analyser	47
Etikk.....	48
Resultater.....	49
Deskriptiv statistikk.....	49
Bivariate sammenhenger	50
Partielle korrelasjoner.....	54
Hierarkisk regresjonsanalyse	58
Kan barndomsopplevelser predikere holdning til fysisk avstraffelse som voksen?	58
Diskusjon.....	61
Oppsummering av funn	61
Tolkning av funn i lys av tidligere empiri og teori.....	62
Begrensninger og implikasjoner	68
Konklusjon.....	73
Referanser.....	75
Appendix	79

Abstrakt

Målet med denne oppgaven var å undersøke sammenhengen mellom barndomsopplevelser knyttet til maktsterk disiplinering og holdninger til fysisk avstraffelse og bruk av aggresjon man utvikler seg som voksne, ved bruk av retrospektiv selvrapporing. Utvalget bestod av studenter ved NTNU (n=387). Undersøkelsen er del av en internasjonal foreldreundersøkelse – the International Parenting Study, og inkluderer måleinstrumenter som Dimensions of Discipline Inventory (DDI), Conflict Tactics Scale – Parent to Child (CTS-PC), Personal and Relationships Profile (PRP). Ved partielle korrelasjonsanalyser og hierarkisk regresjonsanalyse ble det funnet en holdningsspesifisitet. Det å bli utsatt for fysisk avstraffelse som barn var den sterkeste prediktoren for holdning til fysisk avstraffelse som oppdragelsesmetode. Det ble også avdekket en kjønnsforskjell, hvor mannlige studenter utsatt for maktsterk disiplinering i barndommen i høyere grad enn kvinner utsatt for det samme, utviklet positive holdninger til bruk av slike metoder i oppdragelsesøyemed. Til tross for visse begrensninger ved spørreundersøkelsen og denne studien, tyder resultatene på at opplevelser i barndommen påvirker holdninger vi får som voksne. Det dreier seg da om holdningsspesifisitet, hvor holdningene som påvirkes, er direkte relatert til opplevelsen. Begrensninger og implikasjoner ved studien er diskutert.

Innledning

Bakgrunn

Barneoppdragelse dreier seg om alt fra daglig stell og omsorg til veiledning og korrigerende avferd, og den utføres på mange ulike måter. Det har i de siste årene vært mange saker i rettsapparatet og media om vold mot barn, med bl.a. død (Østli, 2009) og frykt (Rødal, 2010) til følge for de involverte barna. Framtredende personer har også tatt til orde for at ”mild fysisk avstraffelse” av barn må være greit (Johnsen, Mjøseng og Muri, 2007), og tidligere Stortingsrepresentant Godal ønsker å gjeninnføre spanskrøret i skolen med formål å straffe mobbere (NTB, 22.02.2011).

En nylig utført undersøkelse som Unicef-komiteene i Norden har gjort blant nordiske barn i alderen 12 til 16 år, viser at 7,8 prosent av norske barn synes mild fysisk straff, som klaps og lugging er helt i orden, mens 2,4 prosent mener at fysisk avstraffelse i seg selv er uproblematisk (Vårt Land, 21.4.2010). Barneombud Hjermann mener det er nærliggende å tro at denne gruppen selv kan ha vært utsatt for fysisk avstraffelse, og at det er derfor de stiller seg positive til denne typen straff.

Inntil 1972 hadde foreldre en viss refselsesrett over sine barn (Barne- Likestillings- og inkluderingsdepartementet). Dette fulgte av lov om Indskrænkning i Anvendelsen av legemlig Ræfselse 20. juni 1891, og ble altså først opphevet i 1972, men uten at det samtidig ble innført klart forbud mot å anvende fysisk avstraffelse som metode i barneoppdragelsen. For å gjøre det helt klart at det ikke er tillatt å bruke vold i oppdragelsen, ble forbudet tatt inn i 1987, i Barnelovens §30, tredje ledd i (Barne- og likestillingsdepartementet, 1981). Fra og med 9. april 2010 er Barneloven endret slik at det nå er tydeliggjort at barn ikke skal utsettes for noen

form for vold, heller ikke for eksempel lette klaps, selv om det skjer som ledd i barneoppdragelsen. Det presiseres at barn heller ikke skal utsettes for skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs opptreden. Dette kan for eksempel omhandle innelåsning av barnet i et rom, bruk av trusler om straff eller trusler om at barnet skal bli forlatt eller skadet, latterliggjøre barnet mens andre hører på eller følelsesmessig avvise barnet. Fysiske og psykiske overgrep mot barn fra foreldrenes side gir grunnlag for inngrep (hjelp- eller omsorgstiltak) fra barnevernet. Norsk straffelovs bestemmelser om ”legemsfornærmelse” eller ”legemsbeskadigelse” gjelder også foreldres bruk av vold mot barn.

Likevel, eller kanskje derfor, anmeldes stadig flere foreldre for voldsbruk mot barn (Dagbladet.no, 28.10.2010). Siste halvår i fjor etterforsket Drammenspolitiet vold mot sju forskjellige barn, hovedsakelig av foreldre eller foresatte, i første halvår 2010 har dette tallet økt til 44 barn. Siktelsene det gjelder går gjerne på slag i ansiktet, på rygg eller over fingre og hender, i tillegg ser etterforskerne slag med ulike gjenstander, som belter. Både gutter og jenter rammes, de aller fleste er i barneskolealder, og volden pågår gjerne over en lang tidsperiode. Det er like gjerne mor som far, eller begge to som etterforskes for vold mot sine barn, og de benytter den som ledd i barneoppdragelsen. (Drammens Tidende, 28.10.2010)

Begrepene

Denne undersøkelsen tar for seg flere negative barndomsopplevelser: opplevd vold mellom foreldre, egen utført vold mot foreldre, mishandling og fire disiplineringsteknikker brukt av foreldrene. Fysisk avstraffelse involverer slikt som å bli ristet eller grepet for å få oppmerksomhet, riset, smekket eller fiket til, bli slått med ulike gjenstander og å få munnen vasket eller gitt noe med vond smak som fikk en til å brette seg. Deprivasjon av privilegier involverer å bli fratatt goder som straff eller korrigerende av atferd, som lommepenger, frihet (sendt på rommet), mat og begrensning av aktivitet utenfor hjemmet. Psykologisk aggresjon

innebærer å bli ropt eller skreket til, påtvunget skam- eller skyldfølelse, tilbakeholding av hengivenhet, eller utskjelling med negative personkarakteristikker. Neglisjering innebærer å ha fått for lite oppfølging i oppveksten, som hjelp til å forstå ting, på skolen og ellers, nok klær til å holde seg varm og om man ble holdt ren, og oppfølging og tilsyn generelt.

Fysisk avstraffelse er bruk av fysisk makt med intensjon om å la et barn oppleve smerte, men ikke skade det, for å korrigere eller kontrollere barnets atferd (Straus, 1994). Vold er en handling med intensjon om å forårsake fysisk smerte eller skade på en annen person. Som undergrupper kan disse metodene for oppdragelse kalles maktsterk disiplinering.

Barnemishandling er et alvorlig samfunnsproblem med store omkostninger både for de involverte barna og familiene og for samfunnet (Butchart, Harvey, Mian & Fűrinniss, 2006, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007). Barnemishandling kan defineres slik: ”en voksen person utsetter et barn for fysisk eller psykisk vold, seksuelle overgrep, krenkelser eller forsømmer å dekke barnets grunnleggende behov” (SOU 2001:72, s.24). Tradisjonelt sett har man skilt mellom fire former for barnemishandling: fysisk-, seksuell-, og emosjonell mishandling og omsorgssvikt (Cicchetti & Toth, 2005, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007). I den senere tid har også det å være vitne til vold i nære relasjoner blitt sett på som en form for barnemishandling (Gilbert, Spatz-Widom, Browne, Fergusson, Webb et.al., 2009, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007).

Hvem slår?

Ifølge Straus (1994) finner vi at, uansett alder og kjønn på barnet, jo mer fysisk avstraffelse foreldrene selv opplevde som barn, det mer tilbøyelige er de til å gjøre det samme mot sine egne barn. Dette er konsistent med studier som viser at folk som har blitt utsatt for fysisk avstraffelse har tendens til å være de som er mest positive til det, samt studier som viser at

foreldre som ble fysisk mishandlet er mer tilbøyelige til å mishandle sine egne barn. Straus fant også at mødre i større grad enn fedre er trolige til å slå barna, noe som antas å skyldes at mødre generelt bruker mer tid sammen med barna enn fedre gjør: Coverman og Shelley (1986, i Straus 1994) fant at menn brukte i gjennomsnitt 14 minutter på barnestell daglig, sammenlignet med 50 minutter for kvinner. Når tiden brukt med barna regnes om for å få et sammenligningsgrunnlag, viser det et mye høyere snitt for fysisk avstraffing utført av fedre enn av mødre.

Man fant også at det yngre forelderen var, det større blir sannsynligheten for å slå barn uansett alder. Der det er vold mellom foreldrene, er også barna mer utsatt for å bli slått, noe som kan forklares med at dette reflekterer sinnet og frustrasjonen knyttet til vold i ekteskapet. En annen mulig forklaring er at både vold mellom foreldre og fysisk avstraffing er deler av en generell tendens til vold som er sterkere i noen foreldre enn andre. Mye av voldsbruken mot barn skjer fordi foreldrene er sinte og ute av kontroll (Carson, 1988 i Straus, 1994). For noen foreldre kan det til og med være en grad av spenning og emosjonell utløsning i det å slå barn, og det kan føre til at sjansene for gjentakelse øker.

Konsekvenser av maktsterk disiplinering

Problemstillinger knyttet til fysisk avstraffelse av barn er mange. Straus (1994) belyser i boken "Beating the devil out of them" disse: Når barn oppfører seg dårlig, hva er det som får noen foreldre til rutinemessig å slå eller daske, andre til å gjøre det innimellom, og igjen noen til aldri å slå barnet? Hvilken effekt har det på barnet, foreldre og samfunn?

Amerikanske studier viser at 90 % av amerikanske foreldre slår smårollinger ("toddler") og at de fleste fortsetter med det i mange år. For 1/5, til nærmere halvparten av alle barn begynner slagene når de er spedbarn, og tar ikke slutt før de flytter hjemmefra! Likevel er fysisk avstraffelse av barn nærmest en usynlig del av det amerikanske liv, men blir tatt for

gitt. Muligens er det slik at man tenker på det som at så lenge det foregår i moderate former, er det nødvendig for oppdragelsen og skaper lydighet. Men virkeligheten er annerledes, fysisk avstraffelse har mange konsekvenser, og som regel de motsatte av hva foreldrene tror de oppnår. De fleste foreldre bruker fysisk avstraffelse for å stoppe uønsket atferd og fremme ønsket atferd. Men evidens viser at det heller blokkerer for det målet. Kortsiktig stanser det kanskje uønsket atferd, men langsiktig øker sjansene for dårlig oppførsel og andre problemer, inkludert lærevansker og kriminalitet, og seinere i livet depresjon, barnemishandling, konemishandling, annen kriminalitet og reviktimisering.

Det å bli utsatt for fysisk avstraffelse, psykologisk aggresjon og neglisjering i barndommen øker sårbarheten for å utvikle symptomer på depresjon i tidlig voksenalder (Larsen, 2008). Aggresjon og vold innad i familien er assosiert med negative langsiktige konsekvenser for barn med tanke på mental helse og aggressiv tilbøyelighet mot egen partner senere i livet (Stensen, 2009). Ifølge Straus (1994) er det en rekke negative konsekvenser av det å ha blitt utsatt for fysisk avstraffelse og mishandling i barndommen. Det mer en ble slått av foreldrene i tidlige ungdomsår, det høyere vil de skåre på depresjon, og jo høyere blir prosenten på å ha vurdert selvmord. Dette gjelder for begge kjønn, men menn har færre symptomer på depresjon, uavhengig av om det var far eller mor som slo. Fysisk avstraffelse er en risikofaktor for mishandling, jo oftere fysisk avstraffelse benyttes, det høyere risiko for eskalering fordi fysisk avstraffelse ikke hjelper barn til å internalisere samvittighet, samt fører til mer aggressiv atferd fra barnet. Det mer en forelder er avhengig av å slå, det mer må de gjøre det over tid, og det øker sjansen for at barnet over tid vil slå tilbake, noe som igjen øker risikoen for at fysisk avstraffelse vil føre til mishandling. Fysisk avstraffelse fører til et sosialt klima som aksepterer vold som metode for å korrigere og for å oppnå andre sosialt ønskelige mål. Dette gjør at offentligheten og foreldre blir mer tolerante overfor fysisk mishandling. Fysisk avstraffelse gjør at sjansen øker for at et barn som voksen vil godta

interpersonlig vold, være i et voldelig ekteskap og være deprimert, og på den måten blir fysisk avstraffelse en av veiene mot at mishandling overføres fra generasjon til generasjon. Det er dessuten en sammenheng mellom fysisk avstraffelse og senere kriminalitet, tilbøyelighet til å bli opphisset av masochistisk sex i tillegg til at det å slå et barn gjør sjansene dets mindre til å en dag være i en høy stilling med høy inntekt.

Konsekvenser av å ha opplevd vold i barndommen er blant andre helseproblemer, økt risiko for selv å ty til aggresjon/vold, og man er mer utsatt for å oppleve vold igjen. Voldserfaring i barndommen medfører en høy risiko for igjen å bli utsatt for vold som voksen (Kirkengen, 2005). Voldtekt i barndom predikerte voldtekt og vold i voksenlivet; fysisk vold i barndommen predikerte voldtekt, vold og andre traumer som voksen. I en metaanalyse av 88 tidligere studier fant Gershoff (2002) en assosiasjon mellom fysisk avstraffelse og umiddelbar lydighet til foreldrenes krav, men ellers var fysisk avstraffelse assosiert med negativ eller uønsket atferd, som aggresjon, lavere nivå av moralinternalisering og mental helse.

Reviktimisering: Fare for igjen å bli skadet som voksen når man har blitt skadet som barn. Studier konvergerer til et budskap om at jo tidligere integritetsgrenser har blitt krenket, og jo nærmere krenkeren stod barnet, desto større er sannsynligheten for at den krenkede vil bli skadet igjen både under oppveksten og som voksen. Gjentakelser av voldserfaring, selv om hendelsene i seg selv kan være forskjellige, synes å forsterke allerede etablerte skader. Deres effekt står i grad og omfang ikke i forhold til den aktuelle hendelsen isolert sett. Dette kan tenkes å handle om at den tidligere erfaringen forsterker enhver bekreftelse av erfaringen. Hver nye opplevelse av at verden er et farlig sted, fordyper personens allerede grunnlagte utrygghet.

En stor gruppe barn vokser opp i familier der vold er en del av hverdagen, og det er en rekke grunner til å fokusere på disse barna. Noen forskere mener denne typen vold er den verste

barn kan utsettes for, ut fra at den, sammenlignet med å for eksempel oppleve vold i det offentlig rom, rammer hardere og har mer langvarige effekter (McAlister Groves, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007). Barn som opplever vold i hjemmet er ikke bare vitner til den, de opplever den med alle sansene, ved å se den, høre den, se materielle skader og kjenne sin mors redsel (Överlien & Hydén, 2007, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007). Mange barn vil forsøke å påvirke situasjonen og prøve å hjelpe til og/eller beskytte mor. De tar ofte på seg ansvaret for at volden skjer, og har stor betydning for hvordan mor håndterer volden. Barn i denne gruppen er i risikozonen for psykologiske og atferdsmessige problemer, som sosiale atferdsvansker, utviklingsmessige forstyrrelser og læringsproblemer, og for direkte utsatthet, som fysisk mishandling og seksuelle overgrep (Sox, 2004, i Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, 2007).

Konsekvenser av mishandling er funnet å være PTSD, økt aggresjon (både mot dyr og mennesker), fare for depresjon, angst og uro, stress (helt ned i spedbarnsalder), atferdsmessige problemer som utagerende oppførsel, lav sosial kompetanse, mobbing (både offer for og utøver av). Barn utsatt for mishandling har en høy sannsynlighet for å bli involvert i aggressiv og voldelig atferd som ungdom og voksne (Gershoff, 2002). Mye forskning har vist at helsekonsekvensene av vold er mye mer omfattende enn død og skader. Voldsoffer står i fare for å utvikle psykologiske og atferdsmessige problemer, som depresjon, alkoholmisbruk, angst, suicidal atferd og helseproblemer knyttet til reproduksjon, som seksuelt overførbare sykdommer, uønsket graviditet og seksuell dysfunksjon. Det er dessuten en sammenheng mellom å ha besvangret en tenåring og å ha vokst opp med voldserfaring (Kirkengen, 2005). Konsekvenser av tillitsbrudd inkluderer lav selvfølelse og opplevd egenverdi.

Emosjonell tilpasning

Tross langvarig forskning, diskuteres fortsatt forholdet mellom maktsterk disiplin og barnets tilpasningsevne. Å skille disiplineringsmetoder fra det emosjonelle klimaet mellom foreldre og barn kan hjelpe til å forstå hvordan slike oppdragelsesmetoder påvirker barnets tilpasning. En studie av Towe-Goodman og Teti (2008) ser på det langvarige forholdet mellom mors emosjonelle engasjement, maktsterk disiplin og barnets tilpasning i et utvalg på 35 mødre til spedbarn, smårollinger og førskolebarn. Resultatene indikerer at maktsterk disiplin kan påvirke barnets tilpasning ulikt, avhengig av nivået på mors emosjonelle engasjement.

Maktsterk disiplin inkluderer her trusler, time-outs og fysisk makt som brukes for å få barnet til å følge foreldrenes krav.

Forholdet mellom maktbruk og barnets tilpasning er kompleks. Selv om det er funn som viser at slike metoder er knyttet til tilpasningsproblemer og dårligere evner, er ikke sammenhengen alltid tydelig over ulike kontekster. Vi må se videre på andre faktorer som modererer effekten maktbruken har på barna.

En modell for foreldreskap av Darling & Steinberg (1993 i Towe-Goodman & Teti, 2008) identifiserer det emosjonelle klimaet som foreldre skaper for barna som en moderator for effekten av oppdragelsesmetoder, som disiplin, på barnets atferd. Ifølge denne modellen påvirker det emosjonelle klimaet virkningen av foreldrenes metoder gjennom å påvirke barnets mottakelighet for foreldrenes meldinger og ved å påvirke frekvensen, timingen og hvor konsekvent foreldrenes atferd er.

Modellen kan kaste lys over det komplekse forholdet mellom foreldrenes emosjonelle engasjement og maktbruk. Det emosjonelle klimaet kan påvirke barnets mottakelighet slik at disiplin med mindre maktbruk er tilstrekkelig for å få barnet til å høre etter (være lydige). Sensitiv omsorg er knyttet til større samvittighet hos barnet og redusert dårlig atferd. I tillegg

kan foreldre som skaper varme forhold med barna sine bruke maktsterke metoder sjeldnere og mer effektivt. Ved å ty til mindre maktsterk disiplin uavhengig av barnets intensjoner, trøtthet og stressnivå, kan (emosjonelt) strenge foreldre dysregulere barnet, samt hemme effektiv sosialisering.

Resultatene fra Towe-Goodman og Tetis studie er konsistente med modellen, og indikerer at mors emosjonelle engasjement kan endre effekten maktsterk disiplin har på utfall hos barnet. Når den benyttes i en kontekst med lavt emosjonelt engasjement, er maktsterk disiplin assosiert med økte atferdsproblemer (hos barnet). Et dårlig emosjonelt klima kan redusere effektiviteten av sosialiseringsaktiviteter og kan predisponere barnet til å oppfatte slik disiplin som avvisning, noe som er en konsistent prediktor for mistilpasning.

I kontrast: Når den benyttes i en kontekst med høyt emosjonelt engasjement, var maktsterk disiplin assosiert med økt sosioemosjonell kompetanse hos barnet. Dette funnet er (uventet) konsistent med Baumvinds autorative oppdragerstil, med vekt på lydighet og sterk kontroll. Det er viktig å bemerke her at hoveddelen av maktsterk disiplin var ikke-fysisk. Hvis forelderen er stilt inn på barnets emosjonelle tilstand og evner, kan bruk av time-out eller fjerning av privilegier som en backup for resonnering være mer effektiv enn bruk av resonnering, særlig i tidlig barndom.

Sunn sosialisering krever foreldre som er empatiske til barnets velferd og utvikling, også under konflikter. Funnene fra denne studien indikerer at mors emosjonelle engasjement i barna kan påvirke virkningen av disiplin på barnet.

Større bevissthet rundt forelderens emosjonelle engasjement ved siden av spesifikke disiplinærmetoder vil sannsynligvis økt innsikt i hvordan foreldre kan hjelpe barna å oppnå evner de trenger.

Sosial læring og aggresjon

Fysisk avstraffelse/maktsterk disiplinering er ut fra definisjonen med hensikt om å korrigere atferd, ikke aggressive handlinger. Samtidig er det en risikofaktor for mishandling, og man kan tenke seg at det ikke alltid er så mye bevissthet rundt disse handlingene. I affekt er det fort gjort og vanlig å gripe den lettest tilgjengelige metoden for å håndtere situasjoner, og jo mer man er vant til å bruke makt og fysisk avstraffelse, dess lettere tilgjengelig er den, og er trolig å brukes oftere og mindre bevisst med en ”god” hensikt. I tillegg er det ikke sikkert barnet oppfatter hensikten bak volden det blir utsatt for, men heller ser det som en meningsløs, aggressiv og vond handling.

Hva er aggresjon? Det beskrives ofte som noe uønsket, en antisosial tendens som er en uheldig side av menneskets natur, men som barn tidlig må læres å kontrollere og om dirigere (Schaffer, 1996). Samtidig har aggresjon en adaptiv verdi i menneskets historie, uten den ville vi ikke overlevd. Aggresjon har mange former, en nyttig distinksjon kan gjøres mellom fiendtlig aggresjon karakterisert av en intensjon om å skade offeret, og instrumentell aggresjon, som motiveres av andre årsaker.

Sosial læringsteori. Bandura (1973, i Schaffer, 1996) la vekt på påvirkning fra erfaring på aggressiv atferd. Ifølge ham er aggresjon som andre typer sosial atferd på den måten at den tilegnes enten gjennom direkte læring eller ved observasjon. Det første skjer når barnets aggressive handlinger blir forsterket, enten ved å få det som det vil eller ved å få oppmerksomhet. Hvis slike handlinger viser seg å virke, vil barnet være mer trolig til å gjenta dem. Bandura la likevel mest vekt på effekten av læring gjennom observasjon: når barn ser andre oppføre seg aggressive, spesielt mennesker de ser opp til, og når de ser at atferden deres gir resultater, vil de være tilbøyelige til å imitere dem og i tillegg opptre aggressivt i lignende sammenhenger. Det er mye evidens for at barn kan tilegne seg aggressive handlinger gjennom observasjon av andre, i tillegg stammer mye av bekymringen for de mulige effektene av vold

på fjernsynet fra dette. Det forklarer ikke hvorfor ulike barn reagerer ulikt på samme voldsscener, det er blant annet fremsatt at jenter synes å utvise mindre aggressivitet etter å ha sett fjernsynsvold mens gutter utviser mer. En interaksjon mellom miljømessige og biologiske faktorer virker å være aktiv i å avgjøre barnets respons, og mesteparten av de eksisterende teoriene har ikke klart å forklare hele kompleksiteten ved denne interaksjonen og da heller ikke gi en tilfredsstillende forklaring.

Det er ingen tvil om at biologiske faktorer spiller en viktig rolle for individuelle forskjeller i aggressivitet. Mål på aggresjon, tatt av voksne identiske og ikke-identiske tvillingpar, indikerte at en viktig del av variansen mellom individer direkte skyldtes arv. Likevel, dersom subjektene foreldre selv er genetisk predisponert for aggressiv atferd, er de også mer trolig til å forsterke, modellere eller på andre måter å skape miljø som forsterker aggressivitet i barna sine, miljømessige påvirkninger blandes da sammen med genetiske påvirkninger. I tillegg kan barn selv aktivt skape sine egne miljø som er overens med deres individuelle egenskaper; aggressive barn er på den måten troende til å holde seg med andre aggressive barn, spesielt i senere barndom og ungdomstid og på den måten vedlikeholde og forsterke tendensene de ble født med. Det at tidlige mål på temperament kan predikere senere aggressivitet er en refleksjon av at genetiske faktorer kan påvirke atferd på flere måter ved ulik alder: irritabilitet, høyt aktivitetsnivå, irregularitet og distraherbarhet i spedbarnsalder har alle vist seg som forgjengere til senere aggressivitet (J. E. Bates, 1987, Bates et al., 1991, i Schaffer, 1996).

Påvirkningen foreldre har på utviklingsløpet hos sine barns aggresjon har fått mye oppmerksomhet (Parke & Slabey, 1983, i Schaffer, 1996). De følgende karakteristikene er funnet å være assosiert med høye nivå av aggresjon hos barn:

Avvisning: Ifølge Olweus (1980, i Schaffer, 1996) er aggresjon hos tenåringsgutter nært knyttet til morens holdning til dem. Der mor er likegyldig eller direkte avviser sønnen, er han

mer trolig å vise et høyere nivå av aggresjon enn der mor er varm og aksepterende. Man kan anta at foreldre som avviser, ikke viser mye interesse i barnets forsøk på å utvikle kontroll, og i fraværet av belønning for slike forsøk, vil barnet være lite motivert for å dempe fiendtlige impulser og vil som resultat av det forbli på et emosjonelt utviklingshemmet nivå.

Ettergivenhet: Når foreldre gir etter i for stor grad vil de ikke klare å sette tydelige grenser for barnets aggressivitet, og slik føler barnet seg fri til direkte å uttrykke impulser med foreldrenes tilsynelatende velsignelse. Dette gjelder spesielt mor, jo mer avslappet holdning mor har, dess høyere aggresjonsnivå hos sønnen.

Modellering: Som i Banduras sosial læringsteori for aggresjon, er barn trolige til å imitere andres handlinger og spesielt sine foreldres handlinger. For eksempel har svært aggressive barn gjentatte ganger funnet å ha svært aggressive foreldre. Det er evidens for stabilitet i aggresjonsnivå over både to og tre generasjoner, og mulige forklaringer på dette i tillegg til genetisk opprinnelse, er at barn ved repetert demonstrasjon kan utvikle atferdsmønstre gjennom observerende læring, og slik blir påvirket av foreldrenes aggressivitet.

Fysisk avstraffelse: Når fysisk avstraffelse er hyppig, uforutsigbar og inkonsistent, kan høye nivå av aggresjon bli resultat (Eron, Walder & Lefkowitz, 1971; Eron & Huesman, 1984, i Schaffer, 1996). Igjen kan påvirkningen av modellering gjøre seg gjeldende her, men det er også vist at effektene varierer med barnets nivå av aggressivitet. Når ikke-aggressive barn straffes er de tilbøyelige til å undertrykke fiendtlig atferd mens aggressive barn som straffes fortsetter eller øker sine aggressive tendenser.

Belønning: I noen sammenhenger vil foreldre bli stolte av sine barns aggresjon. Det er vist av Bandura og Walters at foreldre til aggressive tenåringsgutter straffet sønnene sine for aggresjon direkte rettet mot foreldrene, mens de aktivt oppmuntret og støttet aggresjon mot

andre gutter. På denne måten viste foreldrene at enkelte typer aggresjon er aksepterte og forsterket på den måten slik atferd.

Det er altså en rekke karakteristikk ved foreldre som viser et sterkt forhold til sannsynligheten for at barn vil utvikle aggressive tendenser. Men det kan selvfølgelig også være andre ting som påvirker, og det sier ikke at foreldre forårsaker atferden, det kan også gå motsatt vei, at aggressive barn som er aggressive av natur skaper reaksjoner i foreldrene som fysisk avstraffelse og avvisning.

Gerald Patterson beskriver forsterkende spiraler av atferd, hvor for eksempel barn og mor interagerer med hverandre på en stadig mer aggressiv måte, hvor begge sannsynligvis benytter aggressiv kommunikasjon for å få den andre til å slutte med det samme, men som heller har motsatt effekt. Hvis barnet lever i en atmosfære hvor positiv stimulering (oppmuntring, ros, kjærlighet osv) er lite tilgjengelig, vil det være mer tilbøyelig til å bruke slik atferd for å få oppmerksomhet. Det er altså snakk om familiens dynamikk, hvor enten foreldrenes eller barnets aggressivitet tilsvarer den andres, og slik blir de låst inn i et mønster av gjensidig negativ forsterkning.

Holdninger og barneoppdragelse

Vi har holdninger til stort sett alt, og disse kan måles på negativ-positiv-dimensjon. Holdninger kommer fra direkte erfaring, sosial tilhørighet, ytre informasjon, personlige verdier og oppfatninger, følelser, atferd, genetisk opprinnelse (?) og indre resonnering.

Hva er holdninger og hvordan måles de?

En holdning er en psykologisk tendens som uttrykkes ved en evaluering av en bestemt enhet med en viss grad av favør eller ufavør (Eagly & Chaiken, 1993). Denne definisjonen medfører holdninger som lærte eller ulærte, varige eller varierende og viktige eller uviktige.

Holdninger dannes på grunnlag av vurderende responser på et affektivt, kognitivt eller atferdsmessig grunnlag. Evaluerende responser, enten de er skjult eller åpne, skaper en psykologisk tendens til å respondere med en viss grad av vurdering når personen stilles overfor holdningsobjektet. En mental representasjon av holdningen kan lagres i hukommelsen, og kan slik aktiveres av tilstedeværelsen av holdningsobjektet eller holdningsrelaterte stimuli.

Holdninger er basert på direkte erfaring, sosialt miljø eller grupper man tilhører, personlige verdier, ytre informasjon (bla fra media), indre resonnering (kombinerer ulike tanker, resonnerer seg frem til holdninger) og genetisk opprinnelse. Disse fører til oppfatninger, følelser og atferd, som igjen er med på å danne holdninger, som også uttrykkes i oppfatninger, følelser og atferd. I tilfellet negativ, eller maktsterk, barneoppdragelse kan vi tenke oss at den direkte erfaringen er å bli fysisk avstraffet i en familie preget av aggressivt klima, av foreldre med verdier som tilsier at barn bør tuktes for å bli ”skikkelige” mennesker, og hvor man har tilgang på nyheter, serier og filmer med voldelig innhold på tv. Den indre resonneringen her kan gå på at barnet tenker seg fram til forklaringer på hvorfor det har det på en slik måte, finner fram til ”logiske” svar, og inkorporerer dette i sin generelle tenkning og holdninger.

Holdningsmåling

Holdninger er, som de fleste psykologiske konstrukter, ikke direkte observerbare, og kan bare antydes gjennom personers responser. Derfor har man i sosialpsykologien utviklet en rekke ulike metoder for å vurdere holdninger effektivt.

Holdninger kan måles på en rekke måter, og kan skilles fra hverandre på grunnlag av hvorvidt de er eksplisitte eller implisitte (Maio & Haddock, 2010). Implisitte mål har blitt mer populære fordi de vurderer holdninger uten å måtte spørre subjektene direkte etter en verbal rapport. En forklaring på hvorfor implisitte mål appellerer, er at de er mindre sannsynlige å

være påvirket av sosial ønskverdighet. På mange områder har implisitte mål tendens til å bare være moderat korrelert med eksplisitte mål på samme begrep. Det implisitte målet predikerer ofte en variabilitet i atferd som ikke kan forklares ved eksplisitte mål alene. Derfor har de blitt en viktig del av holdningsmåling, og det er viktig at forskere inkorporerer begge typene mål siden de vanligvis gir unike bidrag til å forstå menneskelig atferd.

Forskjellen mellom eksplisitte og implisitte prosesser, er at eksplisitte prosesser krever bevisst oppmerksomhet, mens implisitte prosesser er de som ikke gjør det. Brukt på holdningsmåling, kan disse begrepene brukes til å skille mellom mål hvor subjektet enten er bevisst eller ikke bevisst at en holdning vurderes. Ved måling av eksplisitte holdninger ber man altså subjektet om direkte å indikere holdningen, mens ved måling av implisitte holdninger trengs ikke en verbal rapport.

Direkte (eksplisitte) holdningsmål

Består som regel av selv-rapportering i form av spørreskjema hvor subjektene responderer på direkte spørsmål om sine holdninger. Likert (1932) utviklet en metode med graderingsskala, hvor svaret på hvert enkelt spørsmål graderes på en skala med kontinuerlige svaralternativer. Et eksempel fra vår undersøkelse er "Det bør være forbudt å gi barn ris" med svaralternativene "svært uenig", "uenig", "enig" og "svært enig". En begrensning ved Likert skala er at metoden ikke kan benyttes for å direkte sammenligne holdninger over flere ulike holdningsobjekter. For å sammenligne mellom holdningstema må man benytte en metode som måler holdninger til en rekke holdningsobjekter på samme skala med matchende enheter. Et eksempel på denne metoden er semantisk differensial-tilnærmingen (Osgood, Suci og Tannenbaum, 1957, i Maio & Haddock, 2010). Her benytter man seg av et sett bipolare, evaluerende adjektiver som er delt inn i kategorier. Subjektene skal evaluere holdningsobjektet og indikere responsen som best passer deres holdninger. I den grad

adjektivene måler samme begrep, bør korrelasjonene mellom responsene til hver bipolare adjektiv, være høy.

Det er begrensinger ved direkte måling av holdninger. Individuer er ikke alltid klar over egne underliggende holdninger til et objekt (Fazio, Jackson, Dunton & Williams, 1995; Greenwald & Banaji, 1995, i Maio & Haddock, 2010). Det er også vist at subtile forskjeller i presentasjonen på påvirker responser. Sosial ønskverdighet er et annet problem og involverer en feilrepresentering (eller løgn) om egne responser for å presentere seg selv på en ønsket måte.

Indirekte (implisitte) holdningsmål

For å omgå problemene ved direkte holdningsmål er det utviklet en rekke indirekte metoder. De viktigste to er evaluative priming-teknikken og implisitt assosiasjonstest (IAT).

Fazio (1995, i Maio & Haddock, 2010) definerer holdning som en assosiasjon mellom et gitt objekt og en gitt sammenlagt evaluering av det objektet. Disse assosiasjonene varierer i styrke, og styrken gjenspeiler holdningens tilgjengelighet i hukommelsen og sannsynligheten for at den spontant aktiveres når man møter holdningsobjektet. Dette kan måles ved en ordassosiasjonstest på datamaskin, hvor man presenteres for et holdningsobjekt for så å skulle trykke på enten ”bra” eller ”dårlig” etter først å ha blitt utsatt for en priming. Tiden det tar fra ordet presenteres til subjektet trykker, anses som et mål på styrken av assosiasjonen. I et tenkt eksempel i forhold til fysisk avstraffelse kan det være å først bli utsatt for priming med et bilde av et barn som mottar ris på rumpa, før man så skal vurdere om ordet ”slem” er bra eller dårlig.

IAT er også basert på antagelsen om at holdningsobjekter spontant aktiverer vurderinger, som påvirker påfølgende responser og hurtigheten på disse. Subjektene bes her om å klassifisere

adjektiver og holdningsobjekter så fort som mulig, og responstiden måles. Et problem med denne metoden er at subjektene kan bli påvirket av tidspress, og dermed gjøre feil.

Hva er sammenhengen mellom holdninger og atferd?

Emnet har blitt grundig diskutert siden sosialpsykologiens start og fram til i dag. At det vi sier ikke alltid stemmer overens med det vi gjør, kan sies å være innlysende. Fordi holdninger som regel måles gjennom verbal rapportering, er det en sannsynlighet for at holdninger og atferd ofte ikke korresponderer. En tidlig studie konkluderte med at data fra spørreskjema ikke kan benyttes for sosiale situasjoner, og at holdninger generelt må studeres ved observasjoner av faktisk atferd. LaPiere reiste på 1930-tallet rundt i USA sammen med et ungt kinesisk par og besøkte restauranter og hoteller. Tross utbredt anti-asiatiske fordommer, ble LaPiere og reisefølget hans bare nektet service en gang. Noen måneder etter reisen sendte han et brev til alle disse stedene de hadde vært innom og spurte om de var villige til å ta imot ”medlemmer av den kinesiske rase” som gjester. Av de som svarte, indikerte kun en at de ville ta imot slike som kunder, mens over 90 % svarte at de definitivt ikke ville det. Ved første øyekast kan disse resultatene indikere at folks holdninger kan være svært inkonsistente med atferden deres.

Lignende resultater er også funnet i andre studier, men det betyr ikke at holdninger og atferd må være inkonsistente, det er store metodologiske problemer involvert, nå kalt ”pseudoinkonsistens” (Oskamp & Schultz, 2005).

Et viktig moment ved konsistens ble framsatt av Campbell (1963, i Oskamp & Schultz, 2005), nemlig viktigheten av situasjonelle terskler. Han vektla at holdninger som uttrykkes verbalt og ytre atferdsmål som studeres ofte har ulik terskel, eller sannsynlighetsnivå for forekomst. Det kan være fordi de ulike har ulik ”vanskelighetsgrad”, det er for eksempel, om man bruker LaPieres studie som eksempel, mye vanskeligere å diskriminere medlemmer av en annen rase i en situasjon ansikt-til-ansikt enn i en abstrakt situasjon hvor man skriver brev. Et annet

metodologisk problem ved LaPieres studie, var at det ikke nødvendigvis var samme person som ble observert i situasjonen som svarte på brevet.

Noen ganger er det selvfølgelig inkonsistens mellom holdning og atferd. Wicker (1969, i Oskamp & Schultz, 2005) så på mer enn 30 studier på holdning-atferd forholdet, og konkluderte pessimistisk med at i de fleste tilfellene var verbale mål av holdninger og atferd lite relatert til hverandre (korrelasjon på .30), og at det er vanskelig å skulle konseptualisere holdninger som en latent prosess bak atferd og/eller prøve å predikere atferd ut fra holdninger. Men, noen av artiklene Wicker så på, var preget av pseudoinkonsistens, mens andre igjen ikke egentlig hadde noe godt mål på holdning eller faktiske atferdskriterier (Fishbein og Ajzen, 1975, pp. 359-361), en reanalyse (M.E. Shaw, sitert i Severy, 1974, i Oskamp & Schultz, 2005) fant at bare sju av dem hadde tilstrekkelige mål på både holdninger og atferd, og at disse hadde høyere korrelasjoner på holdning-atferd. I tillegg poengteres det at en korrelasjon på fra .30 til godt over .60, som ble funnet i reanalysen, faktisk representerer et høyt nivå av nøyaktighet ved predikering av kompleks sosial atferd. Donald Campbell har poengtert at korrelasjonen mellom to ulike, men konseptuelt relaterte atferder (som å være villig til å servere noen fra minoritetsgruppe og å sitte ved siden av den samme personen på en buss), sannsynligvis er lavere (sitert i A.G. Miller, 1972, i Oskamp & Schultz, 2005).

Triandis (1964, i Oskamp & Schultz, 2005) har også vist at atferd involvert i sosial avstand og fordommer ikke samles i en gruppe med høy positiv korrelasjon, men heller danner fem relativt distinkte faktorer. Atferd som indikerer generell respekt kan være veldig ukorrelet med å akseptere vennskapsforhold, som igjen kan være urelatert til aksept av ekteskap. På samme måte er lave korrelasjoner ofte funnet i samme atferd i to ulike situasjoner; for eksempel fant Dutton (1971) at en håndheving av satte kleskoder i enkelte kanadiske restauranter ofte var ulik, avhengig av om det var et hvitt par eller et svart par som var de

første til å komme uformelt antrukket, og ofte var håndhevingen mindre streng for svarte kunder.

Så, tross lave korrelasjoner i noen studier, er det mye evidens for en generell holdning-atferdslikhet (Kraus, 1995, i Oskamp & Schultz, 2005). Meningsmålinger ved valg viser nesten alltid høy korrelasjon mellom den samlede offentlige mening og stemmeatferd, og Crespi (1971, i Oskamp & Schultz, 2005) har beskrevet andre eksempler hvor meningsmålinger har vist god evne til å forutsi aggregert atferd ved for eksempel oppmøte på en bestemt kinofilm. Det samme gjelder på individnivå, mange litteraturstudier på forskning har konkludert med at holdninger og atferd generelt er relaterte. I en metaanalyse av 88 studier av forholdet holdning-atferd, har Kraus (1995, i Oskamp & Schultz, 2005) funnet at holdninger predikerer framtidig atferd. Det er altså mye evidens for at holdninger vanligvis kan predikere framtidig atferd. Mer detaljert forskning har gått lenger enn dette grunnleggende temaet for å undersøke metodologiske og konseptuelle variabler som modererer styrken på forholdet.

Det er gjort mange metodologiske forbedringer som har vist høyere holdning-atferd relasjon, (Oskamp & Schultz, 2005). To er bredere målemetoder; bruke en multi-item holdningsskala framfor et enkelt item, og benytte en skala for atferdskriterier basert på flere handlinger framfor bare en enkelt. Gitt at de forskjellige items brukt i skalaen er positivt korrelert, vil denne prosedyren nødvendigvis øke skalaens reliabilitet og størrelsen på korrelasjonen mellom holdning og atferd. Det er dette som er gjort i vår studie, hvor vi har ført sammen flere separate holdningsmål til indexer for holdningene vi er ute etter å se på. I holdningsvariabelen ”holdning til fysisk avstraffelse i skolen”, er leddene ” Læreren bør kunne bruke fysisk avstraffelse overfor elever når de ikke har andre måter å møte vanskelige situasjoner på” og ” Det er ikke mulig å opprettholde disiplin på skolen uten fysisk avstraffelse” inkludert. En annen forbedring er å måle holdninger til en bestemt handling (mot

en bestemt person) heller enn å benytte det mer tradisjonelle holdningsmålet mot en person eller en hel kategori personer, som ”svarte” generelt.

Den mest siterte forbedringen ved holdning-atferdskorrelasjoner er å sikre kompatibilitet ved nivået på målingen, altså holdningsspesifisitet. Mange av de tidlige studiene korrelerte generelle holdninger med spesifikk atferd, for eksempel holdninger til ”svarte” med spesifikk diskriminerende atferd, eller generelle holdninger om miljøproblemer med spesifikke holdninger som å resirkulere aviser. En stor mengde forskning har vist at spesifikk atferd som kompatible med atferden studert, er sterkere assosiert med dem. Mangel på kompatibilitet i forhold til holdningsobjektet som studeres var åpenbart et problem med LaPieres studie for holdningen som ble målt i spørreskjemaet var til kinesiske gjester generelt, mens atferden ble gjort ut fra et bestemt kinesisk par, pent kledd, velartikulerte, smilende og i selskap med en hvit mann fra middelklassen. Videre undersøkelser på holdningsspesifisitet har indikert at det også gjelder for generelle mål, altså mål på et gitt tema vil som regel korrelere ganske sterkt med et samlet mål på handlinger innen en relevant gruppe av målrettet atferd.

Variasjon i holdning-atferd konsistens

Det er en rekke variabler som modererer påvirkningen av forholdet mellom holdninger og atferd. En moderator er en variabel som øker eller senker styrken på forholdet mellom to andre variabler.

1. Holdningen: Holdningen i seg selv kan inneholde trekk som er sterke moderatører for forholdet mellom holdning-atferd. Sikkerhet (indre konsistens), stabilitet (over tid), konsistens, direkte erfaring og tilgjengelighet er alle funnet å påvirke når en holdning vil predikere atferd.

2. Personen: Karakteristikk ved personen, som selvmonitorering. Selvmonitorering er graden en person modifierer atferden for å tilpasse seg situasjonen. Personer som tilpasser seg mye, lar ofte dette gå foran holdningene sine for å bedre passe inn i situasjonen. Personer som er lave på selvmonitorering er mindre påvirket av omgivelsene, og ser oftere til indre atferdscues for å bestemme seg for hva de skal gjøre. Flere studier har funnet at personer lave på selvmonitorering har større grad av korrespondanse ved holdning-atferd. En annen karakteristikk er manglende evner, enten intellektuelt, verbalt eller sosialt.

3. Atferden: Enkelte typer atferd er ikke under frivillig kontroll, som for eksempel en mors evne til å amme barnet sitt. Andre typer atferd er vanestyrte, vi gjør dem uten å tenke over dem, og er med det ikke under frivillig, intensjonell kontroll. Andre modererende sider ved atferden er tilgjengelighet av alternativ atferd, normative forutsetninger og konsekvenser av handlingen, samt alvorligheten ved forventede konsekvenser.

En mulighet for å integrere forskningen på atferdsmessige moderatorer er anstrengeshypotesen (the effort hypothesis). Denne sier at holdninger er mindre trolige å korrelere med atferd som er veldig vanskelig, eller veldig enkel.

4. Situasjonen: Sider ved situasjonen kan redusere korrespondansen mellom holdninger og atferd, som uforutsette uvesentlige hendelser.

Holdninger er altså ikke de eneste faktorene nødvendige for å predikere atferdsmessige responser, og noen ganger er de ikke engang blant de viktigste faktorene. Man kan derfor forvente en viss inkonsistens mellom holdninger og atferd, og mengden avhenger av den bestemte holdningen, personen, atferden og situasjonen. Det er også tydelig fra denne listen at det er mange variabler som påvirker forholdet mellom holdning-atferd, og i flere tilfeller kan to eller flere av disse variablene linkes til en underliggende prosess. Flere forskere har sett videre på dette og utviklet brede teoretiske modeller for forholdet holdning-atferd.

Holdningsmodeller

En av de første modellene for forholdet mellom holdning-atferd var theory of reasoned action (Fishbein og Ajzen, 1974, 1975), som sier at en persons intensjoner for handling er den beste determinanten for den faktiske atferden. Intensjoner avgjøres av både holdningsmessige og normative faktorer: Personens subjektive normer; oppfatninger om konsekvensen av å utføre den bestemte atferden, vurderingen av disse konsekvensene og normative oppfatninger om andres forventninger og motivasjon til å oppfylle disse forventningene. Holdningsmålet her viser oftest til en spesifikk atferd framfor en generell holdning til en gruppe atferd eller objekter.

En modifisering av denne modellen er theory of planned behavior (TpB) (Ajzen og Madden, 1986; Madden et.al., 1992), som tar med opplevd atferdskontroll som en tredje forløper for intensjon. Opplevd atferdskontroll er ens oppfatninger om egen evne til å utføre atferden. I følge denne modellen er opplevd atferdskontroll styrt av kontrolloppfatninger, individets tanker om hvorvidt de besitter ressursene og mulighetene som trengs for å utføre atferden. Teorien sier at opplevd atferdskontroll påvirker atferd på to måter. For det første har den direkte effekt på intensjoner, i form av at en persons intensjoner om å delta i en bestemt atferd påvirkes av ideer om egen evne til å utføre handlingen. For det andre har det en direkte effekt på atferden, ved oppfatning om atferden det gjelder i det hele tatt er mulig å utføre.

Begge disse modellene sier at holdningers effekt på atferd er indirekte, holdninger skaper intensjoner om å handle, som igjen avgjør atferden. De er de mest brukte modellene for testing av holdning-atferd (Maio & Haddock, 2010), og prediksjoner ut fra dem har sterk empirisk støtte.

Begrensninger med disse modellene går på

1. Modellen sier at holdninger er påvirket av oppfatninger eller forventninger om handlingens utfall. Er enkelte typer oppfatninger viktigere enn andre?

2. Modellen sier at intensjoner om atferd kan predikeres av holdninger og subjektive normer. Er en av disse komponentene viktigere enn den andre?

3. En viktig del av modellen ser på hvordan intensjoner ved atferd oversettes til atferd. De fleste av oss kan komme på flere eksempler på ganger vi mente å gjøre noe men ikke fulgte opp og utførte atferden.

4. Modellenes fokus på gjennomtenkt og planlagt atferd gjør det viktig å se på hva som skjer når man tenker nøyer etter på holdningene sine. Hvis vi tenker på holdningene våre, burde de da bli mer i tråd med våre grunnleggende oppfatninger og så bli bedre prediktorer for intensjon og handling?

Sosial- og personlighetspsykologi ser på hvordan individers informasjonsprosessering medierer effekten av biologiske og miljømessige faktorer på atferd. Generelle disposisjoner har vist seg dårlige til å predikere atferd i gitte situasjoner. Det er også lav relasjon mellom generelle personlighetstrekk og atferd i spesifikke situasjoner. En løsning på dette problemet har vært å aggregere spesifikk atferd over situasjoner, hendelser og typer handling. Dette nuller ut påvirkning av andre kilder, slik at aggregatet representerer et mer valid mål på den underliggende atferdsdisposisjonen enn ved en enkelt atferd. Mange studier har vist at aggregeringsprinsippet virker ved å vise at generelle holdninger og personlighetstrekk predikerer atferdsaggregater mye bedre enn de predikerer spesifikk atferd. Men det forklarer ikke variasjon i atferd over situasjoner eller predikerer ikke spesifikk atferd i en gitt situasjon. Prinsippet var ment å demonstrere at generelle holdninger og personlighetstrekk er impliserte i menneskelig atferd, men at innflytelsen kun kan skjernes ved at man ser på brede, aggregerte

lide eksempler av atferd. Deres innflytelse på spesifikke handlinger i spesifikke situasjoner blir kraftig uttynnet av andre umiddelbare faktorer tilstedeværelse. Det kan hevdes at brede holdninger og personlighetstrekk har påvirkning på spesifikk atferd kun indirekte ved å påvirke noen av faktorene som er mer umiddelbart knyttet til den aktuelle atferden. Denne artikkelen tar for seg naturen ved disse atferdspesifikke faktorene ut fra teorien om planlagt atferd, en teori designet for å predikere og forklare menneskelig atferd i spesifikke kontekster.

Prediksjon av atferd

Teorien er en videreføring av theory of reasoned action, og i likhet med denne er en sentral faktor individets intensjon om å utføre en gitt atferd. Intensjoner er tenkt å fange opp de motivasjonelle faktorene som påvirker atferd; de er indikasjoner på hvor hardt man er villig til å prøve, hvor mye innsats de tenker å bruke, for å utføre atferden. Intensjon uttrykkes kun i atferd når den er viljestyrt. Atferd er dessuten i en viss grad avhengig av motivasjonelle faktorer som tilgjengelighet av nødvendige rekvisitter og ressurser (for eksempel tid, penger, evner, andres samarbeid), og disse faktorene representerer folks faktiske kontroll over atferden. I den grad en person har disse nødvendige mulighetene og ressursene, og planlegger å utføre atferden, burde han eller hun lykkes i å gjøre det.

Opplevd atferdskontroll er av større interesse enn den faktiske kontrollen, altså opplevelsen av atferdskontroll og dens påvirknings på intensjoner og handlinger. Opplevd atferdskontroll viser til folks persepsjoner av vanskelighetsgrad av å utføre oppgaven, og den varierer over situasjoner og handlingstyper. Sammen med intensjoner kan opplevd atferdskontroll benyttes for direkte å predikere atferdsutførelse fordi 1) om intensjonen holdes ved like under utførelse av atferden, vil denne trolig styrkes sammen med opplevd atferdskontroll, og 2) opplevd atferdskontroll kan brukes som substitutt for mål på faktisk kontroll, vel å merke er dette avhengig av nøyaktigheten av persepsjonen.

Prediksjon av atferd: Ut fra teorien er utføring av atferd funksjon av intensjoner og opplevd atferdskontroll. For å gjøre presise målinger, må flere betingelser være oppfylt. For det første må mål av intensjoner og opplevd atferdskontroll korrespondere med, eller være kompatible med, atferden som skal predikeres. Dvs. at intensjoner og persepsjoner av kontroll må vurderes i forhold til den bestemte atferden man er interessert i, og den spesifiserte konteksten må være lik den atferden er ment å skje i. Den andre betingelsen for nøyaktig prediksjon er at intensjoner og opplevd kontroll må holdes stabil i intervallen mellom måling og observasjon av atferd. Hendelser som forekommer mellom disse kan forårsake endringer i intensjoner eller opplevd kontroll, med den effekten at det originale målet av variablene ikke lenger gir en nøyaktig prediksjon av atferden. Prediksjon av atferd fra opplevd atferdskontroll burde bedres i den grad persepsjonen av atferdskontroll er realistisk.

Den relative betydningen av intensjoner og opplevd atferdskontroll i prediksjon av atferd er antatt å variere over situasjoner og ulike typer atferd. Når atferden/situasjonen gir en person full kontroll over atferdsutførelse, burde intensjoner i teorien være tilstrekkelig for å predikere atferd. Tilførselen av opplevd atferdskontroll burde bli mer nyttig når viljestyring over atferden synker. Som en generell regel er det funnet at når atferd ikke innebærer noen kontrollproblemer, kan de predikeres temmelig nøyaktig fra intensjon.

Både intensjon og opplevd atferdskontroll korrelerer ganske godt med utført atferd. Den overordnede prediktive validiteten av TPB: Den multiple korrelasjonen varierte mellom .20 og .78 med et gjennomsnitt på .51. I studien presentert i artikkelen fant man at de viljestyrte atferdene slanking og gode karakterer hadde dårligst korrelasjon, noe som kan forklares med forholdet mellom opplevd og faktisk kontroll.

Predikere intensjon: holdninger, subjektive normer og opplevd atferdskontroll

TPB presenterer tre determinanter for intensjon. Den første er holdning til atferden og refererer til graden av favør eller disfavør i evalueringen av den aktuelle atferden. Den andre er subjektive normer, dvs. opplevd sosialt press for å utføre atferden. Den tredje er opplevd atferdskontroll som viser til opplevd vanskelighetsgrad av atferden, og antas å reflektere tidligere erfaring i tillegg til forventet motstand. Som en generell regel, jo mer ønsket holdningen og den subjektive normen er i forhold til en handling, og jo større den opplevde atferdskontrollen er, det sterkere burde individets intensjoner om å utføre handlingen være. Den relative viktigheten av de ulike determinantene forventes å variere over atferd og situasjoner, slik at i enkelte tilfeller vil kun holdninger ha signifikant påvirkning på intensjonen osv. Forskning viser at personlige hensyn veier tyngre enn påvirkning av sosialt press.

Oppfatningers betydning i menneskelig atferd

TPB sier at atferd er en funksjon av fremtredende informasjon, eller oppfatninger, knyttet til atferden. Folk kan ha en rekke oppfatninger om en gitt atferd, men de kan bare ta hensyn til et begrenset antall på et bestemt tidspunkt. Det er disse fremtredende oppfatningene som er sett på som determinanter for en persons intensjoner og atferd. Tre typer oppfatninger er skilt ut: atferdsoppfatninger som påvirker holdninger til atferden, normative oppfatninger som ligger under for subjektive normer og kontrolloppfatninger, som gir grunnlaget for persepsjoner om atferdskontroll.

Atferdsoppfatninger og holdninger til atferd

Holdninger utvikler seg fra oppfatninger folk har til holdningsobjektet. Vi danner oppfatninger om et objekt ved å assosiere det med bestemte egenskaper, som andre objekter, karakteristikk og hendelser. Ved holdninger til atferd, knytter hver oppfatning atferden opp

mot et utfall, eller til andre egenskaper som kostnaden involvert ved å utføre atferden. Siden egenskapene som blir knyttet opp mot atferden allerede er farget positivt eller negativt, danner vi automatisk og simultant en holdning til atferden. På denne måten lærer vi å favorisere atferd vi mener har ønskede konsekvenser og vi danner negative holdninger til atferd vi stort sett assosierer med uønskede konsekvenser.

Tidligere atferd

Modellens tilstrekkelighet kan ses på ut fra et mer generelt nivå ved å ta for seg de teoretiske begrensningene ved prediktiv nøyaktighet. Hvis alle faktorer, indre eller ytre, som avgjør en gitt atferd er kjent, kan atferden predikeres til grensen ved målefeil. Så lenge dette faktorsettet holder seg uendret, holder også atferden seg stabil over tid.

Det er diskutert om tidligere atferd har en påvirkning på senere atferd uavhengig av effektene fra oppfatninger, holdninger, subjektive normer og intensjoner. Dette ut fra en antagelse om at man ved gjentatt atferd har utviklet vaner, som skjer til dels uten innblanding av holdninger, subjektive normer, oppfattet atferdskontroll eller intensjoner. Men, sier Ajzen, selv om tidligere atferd kan reflektere påvirkning av faktorer som påvirker senere atferd, kan den ikke anses som en årsak, den er heller ikke et valid mål på vaner, den reflekterer heller påvirkningen av mange andre indre og ytre faktorer. Dersom en vane kunne defineres uavhengig av tidligere atferd, ville den kunne blitt brukt som en forklarende variabel i TPB. Et mål på vaner ville antakeligvis fange opp rester av tidligere atferd som har etablert seg som vaner eller tendens til å utføre atferden ved framtidige sammenhenger. Holdninger, subjektive normer og opplevd atferdskontroll er slike rester av tidligere erfaring, så et unikt bidrag fra vaner ville være i å finne en rest av tidligere erfaring som fører til vanemessige heller enn resonnererte responser.

I sum er tidligere atferd best behandlet som en refleksjon av alle faktorer som fører til atferden av interesse. Korrelasjonen mellom tidligere og senere atferd er en indikasjon på atferdens stabilitet eller reliabilitet, og representerer taket for en teoris prediktive validitet. Hvis en viktig faktor mangler i teorien man tester, vil dette vises ved en signifikant residualeffekt av tidligere på senere atferd. Slike residualeffekter kunne vært reflektert av vaners påvirkning om disse manglet i modellen, men kan også skyldes andre faktorer som mangler.

Teorien er godt støttet av empiri. Intensjon om å utføre atferd av ulike typer kan predikeres med høy sannsynlighet ut fra: holdninger til atferd, subjektive normer og opplevd atferdskontroll. Sammen med opplevelse av atferdskontroll, ligger disse intensjonene til grunn for betydelig variasjon i faktisk utført atferd. Holdninger, subjektive normer og opplevd atferdskontroll er vist å være relatert til passende sett av fremtredende atferd, normative og kontrolloppfatninger ved atferden, men den nøyaktige naturen ved relasjonene er fremdeles ukjente. Forventning-verdi beskrivelser er funnet å bare være en delvis forklaring for disse relasjonene. En bedre skala for forventning og verdi vil kunne bedre måleproblemer. Tilslutt er det å ta med tidligere atferd i prediksjonen vist å være et middel for å teste teoriens holdbarhet, hvorfor vet man fortsatt ikke, men den begrensede tilgangen på evidens i forhold til dette viser at teorien predikerer atferd ganske bra sammenlignet med taket satt av atferdsreliabilitet.

Teorien for planlagt atferd gir et godt rammeverk for å forstå kompleksiteten ved menneskelig atferd. Teorien inkorporerer noen av de sentrale konseptene ved sosial- og atferdsvitenskap, og definerer dem på en måte som åpner for prediksjoner og forståelse for bestemt atferd i spesifiserte kontekster. Holdninger til atferd, subjektive normer i forhold til atferden og opplevd atferdskontroll er vanligvis funnet å predikere atferdsintensjoner med høy grad av nøyaktighet.

Samtidig er det mange ubesvarte spørsmål. Teorien for planlagt atferd setter opp holdninger, subjektive normer og opplevd atferdskontroll som den underliggende grunnmuren for oppfatninger rundt atferd. Likevel er det mye evidens for signifikante relasjoner mellom atferdsoppfatninger og holdninger til atferden, mellom normative oppfatninger og subjektive normer, og mellom kontrolloppfatninger og opplevd atferdskontroll, akkurat hvordan sammenhengen er, er noe usikkert. Det mest aksepterte perspektivet, som beskriver naturen ved relasjoner ut fra forventning-verdimodeller, har mottatt en del støtte men det er fortsatt mye rom for forbedring. Spesielt i forhold til bare moderate korrelasjoner som ofte observeres ved forsøk på å relatere oppfatningsbaserte målinger av teoriens konstrukter med andre, mer globale mål av disse konstruktene. Optimale restrukturerte mål av styrke på oppfatninger, evaluering av utfall, motivasjon til å imøtekomme andre og opplevd styrke på kontroll er faktorer som kan hjelpe med å overkomme skaleringsbegrensninger, mens korrelasjoner mellom globale og oppfatningsmessige mål er utilstrekkelige i forhold til problemstillingen.

Fra et generelt ståsted vil det å bruke teorien for planlagt atferd på bestemte interesseområder gi mye informasjon som er ekstremt nyttig i forsøk på å forstå de bestemte atferdene, eller til å starte intervensjoner som vil være effektive for å endre dem. Intensjon, opplevd atferdskontroll, holdning til atferden og subjektive normer gir hver for seg ulike sider ved atferden, og de kan alle gi angrepspunkter i forsøket på å endre dem. Det underliggende grunnlaget av oppfatninger gir de detaljerte beskrivelsene som er nødvendige for å få nok informasjon om determinanter ved atferd. Det er på nivå med oppfatninger vi kan lære om de unike faktorene som får en person til å involvere seg i en type atferd av interesse og igangsette en annen for å endre handlingsmønster.

Holdningsstruktur

Holdninger består av kognitive, affektive og atferdsmessige komponenter, som er i synergi, dvs. at de er enten positive eller negative til de samme objektene. De kognitive er oppfatninger, tanker og egenskaper assosiert med et holdningsobjekt, affektive er følelser assosiert med holdningsobjektet, og atferdsmessige består av tidligere erfaringer med holdningsobjektet. Holdninger utvikles på basis av evaluerende respondering (Eagly & Chaiken, 1993) i møte med objektet. De omfatter derfor både indirekte og direkte erfaring med objektet. Holdningsstruktur er mentale representasjoner som forbinder holdninger med relevant tidligere erfaring. Man antar at de varierer med henhold til valens (positiv eller negativ retning) og intensitet (graden av positivitet/negativitet). I en dimensjonell holdningsstruktur antar man at holdninger har en bipolar evaluerende dimensjon, hvor holdningene settes inn i en bipolar skala av kunnskap eller informasjon, hvor en ende defineres av holdningsrelevant informasjon man støtter, og den motsatte enden defineres av informasjon man avviser, men ser at andre støtter. På en ikke-dimensjonell struktur antar man at oppfatninger er grunnleggende byggesteiner for holdninger ut fra at holdninger antas å reflektere oppfatninger vi har til ulike holdningsobjekt. Oppfatninger forstås som assosiasjoner mellom objektet og egenskaper vi tillegger mening ut fra disse oppfatningene. De er altså ut fra dette assosiative nettverk. Blant ulike strukturelle egenskaper i oppfatninger, antas kompleksitet å være den viktigste i forhold til holdninger.

Holdningsfunksjon

Vi har holdninger av en rekke årsaker. Det er mange forklaringer og teorier for dette, på mange nivåer, underliggende for mange av svarene er antakelsen om at holdninger hjelper individer å tilpasse seg sine omgivelser. En av de viktigste sidene ved tilpasning, er menneskets evne til å evaluere. Hvis vi ikke kunne identifisere gode stimuli, ville

overlevelsen hengt i en tynn tråd. Holdninger eksisterer for å fylle et behov hos personen, de blir et arkivsystem som hjelper oss med å få orden på en kaotisk verden.

Holdningsdannelse

Holdninger kommer fra direkte erfaring; personlig møte med person, smake god mat, se film osv. Sosialt miljø; holdninger tilegnet seg fra miljøet eller grupper man er med i, for eksempel å være student medfører mange holdninger og medlemskap i nye grupper. Personlige verdier; spesielle konstrukter, ”abstrakte” mål til helse, vennskap etc., fører til holdninger. Ytre informasjon påvirker/skaper/former nye holdninger, dette kan for eksempel informasjon fra media. Indre resonnering; kombinere ulike tanker/resonnere seg fram til holdninger.

Holdninger til fysisk avstraffelse

Studie etter studie viser at nesten alle amerikanere godtar det å slå barn (Straus, 1994). I 1989 var 84 % i en undersøkelse enige i ”It is sometimes necessary to discipline a child with a good hard spanking”. Lignende tall fins i andre vestlige land, f.eks. 83 % I England og 93 % I New Zealand. Studier fra Skandinavia fra 60-tallet viste en nesten unison aksept for fysisk avstraffing, men senere studier har vist drastisk nedgang i tallene. Denne nedgangen startet så å si umiddelbart etter at lovgivningen ble endret, og gjorde fysisk avstraffelse av barn, ulovlig. Det er ingen data på hvor mange foreldre som faktisk sluttet å slå barna sine, men det er antatt å ha gått ned. Normene i USA, derimot, gir foreldre rett til å bruke fysisk vold for å kontrollere og lære opp barna sine, og det er forventet at foreldre skal benytte seg av metodene ”når nødvendig” (Straus & Gelles, 1990). Det at slike normative forventinger i forhold til å bruke fysisk avstraffelse eksisterer sjeldent oppfattes før foreldre som ikke føyer seg, blir tema. Carson (1986, i Straus & Gelles, 1990) fant at ikke-risende foreldre tenderer å være under forsøk på sosial kontroll av venner og slektninger i form av høflig, men klart uttrykt tvil rundt konsekvensene av dette for barnet. Carson fant at ikke-risende foreldre, som

andre ”avvikere”, hadde vane for å lage seg sosialt akseptable redegjørelser for sin uvillighet til å bruke fysisk avstraffelse over seg selv og andre. Forklaringer som at de sparte fysisk avstraffelse til når de fant det nødvendig, uten å nevne at de aldri fant det nødvendig, eller ved å si at barnet hadde så god atferd at det ikke var nødvendig (Straus, 1994). Den kulturelle normen som sier at foreldre er moralsk forpliktet til å slå barn ”Når nødvendig” er sannsynligvis den mest grunnleggende årsaken til at barn blir slått. ”Når nødvendig” betyr at barnet fortsetter med dårlig oppførsel etter tilsnakk eller gjør noe farlig. Etter denne normen vil alle amerikanske barn sannsynligvis bli slått. Selvfølgelig deler ikke alle foreldre dette synet på nødvendigheten av fysisk avstraffelse, men som ved alle aspekter av livet, gjør man ting i barneoppdragelsen også, som man ikke tror på, eller som man mener man ikke bør gjøre.

Oppsummering, holdninger

En holdning er en psykologisk tendens som uttrykkes ved evaluering av en bestemt enhet med en viss grad av favør eller disfavør, og uttrykkes vanligvis i kognitive, affektive og atferdsmessige responser. Ut fra dette perspektivet tenker man at folks holdninger i en viss grad burde være positivt korrelert med deres atferd, men også mange andre variabler påvirker atferd. Slik blir en moderat positiv korrelasjon den beste forventningen man kan ha i forskning, til forholdet mellom holdninger og atferd. Man må se på helt relevante holdninger for atferden for å kunne predikere, altså holdningsspesifisitet er nødvendig.

Resiliens/sårbarhet

Alle studier av barns atferd under stress viser, selv ved tilsynelatende identiske omstendigheter, en stor variasjon i reaksjonsmønsteret. Noen individer bukker under, mens andre går gjennom det relativt uskadd. Hva skyldes slike forskjeller?

Tidligere var fokus for en stor del rettet mot ofre, de som bukket under for deprivasjon, mishandling, misbruk og stress, både for forskere og behandlere, dette ut fra det åpenbare behovet for hjelp disse hadde. I den senere tid har oppmerksomheten også blitt rettet mot overleverne, løvetannbarna, barna som også ble utsatt for traumer men som kom seg gjennom det relativt uskadd. Traumer i seg selv er altså ikke tilstrekkelig forklaring for påfølgende patologi, andre faktorer spiller inn, både risikofaktorer og beskyttende faktorer. Risikofaktorer er de som øker sannsynligheten for et uønsket utfall som resultat for stresseksposering, beskyttende faktorer har motsatt resultat i det at de beskytter barn mot slike utfall. Mye arbeid er lagt ned i letingen etter slike faktorer for å forstå hvorfor barn varierer i hvordan de står i forhold til sårbarhet-resiliens, noe som forhåpentligvis vil gjøre det lettere å predikere utfallet av stressende opplevelser og hjelpe oss i forsøket på å forhindre uønskede utfall.

I en longitudinell studie av E. E. Werner og Smith (1982, i Schaffer, 1996) på øya Kauai i Hawaii, ble 698 barn født på ett år fulgt til de var voksne, med datainnsamling da de var 2, 10, 18 og 32 år gamle. Et stort antall av disse barna vokste opp under svært vanskelige omstendigheter, med fattigdom, helsemessige komplikasjoner, mental sykdom eller alkoholisme hos foreldre, og splittelse av familien. To tredjedeler av barna i høyrisikogruppen utviklet alvorlige psykologiske eller skoleproblemer på et punkt i barndommen, fikk seg rulleblad eller ble gravide i ungdommen, og hadde mentale helseproblemer i tredveåra. Den resterende tredjedelen derimot, utviklet seg svært forskjellig, de taklet livet hjemme, hadde suksess på skolen, god sosial fungering og vokste opp til å være kompetente, selvsikre og omsorgsfulle unge voksne. Hvorfor denne forskjellen?

En faktor er barnets kjønn, i løpet av de ti første leveårene tenderte gutter å være mindre resiliente enn jenter i forhold til en rekke fysiologisk og psykologisk stress. Alt fra fødselen var det større komplikasjoner helsemessig, og i påfølgende leveår var gutter mer tilbøyelige til å utvikle atferdsproblemer, oppleve vanskeligheter på skolen, trenge medisinsk tilsyn for

alvorlig sykdom, oppsøke hjelp for mental sykdom, samt opparbeide seg kriminelt rulleblad. I de neste ti leveårene endret mønsteret seg, ved 18 årsalder hadde flere gutter enn jenter forbedret seg, og nye problemer som oppstod var mer vanlige blant jenter enn gutter. Til tross for det, jevnt over i barndommen virket jenter til å bedre mestre på en god måte de problemene de møtte på, enn gutter.

Temperament var en annen ”indre” faktor, barn med ”enkelt” temperament motstår stress bedre enn de med ”vanskelig” temperament. Videre spiller intelligens og fødselstilstand inn på ”indre” faktorer. Av ”ytre” faktorer fant man at barn fra konfliktfrie familier var mer resiliente. Nær tilknytning til en støttende omsorgsperson, foreldrenes omsorgstil, tilgjengelighet på alternative omsorgspersoner, forutsigbarhet i hverdagen, antall og aldersforskjell på barn i familien (slipper å konkurrere om oppmerksomhet ga mer resiliens), psykopatologi hos foreldre og fattigdom var andre faktorer.

Disse indre og ytre faktorene eksisterer ikke isolert fra hverandre, men interagerer på en rekke måter. For eksempel gjør et enkelt temperament det mer sannsynlig at foreldrene vil danne et varmt og støttende forhold til barnet, og det forholdet vil da bli en beskyttende faktor. Sårbarhet er ikke en enestående enhet, stabilitet fra en situasjon til en annen kan ikke tas for gitt. Variasjon over tid kan også forekomme, og sårbare barn kan bli resiliente og omvendt. På den andre siden, hvor barnets erfaringer forsterker lærdommen fra tidligere av, er kontinuitet mer trolig. Slik fostrer suksess suksess, et barn som har taklet motgang på en god måte vil være mer selvsikker i forhold til å takle nytt stress. Det samme vil dessverre gjelde omvendt, uheldige tidligere erfaringer kan gjøre det vanskeligere for et barn å takle senere motgang, jamfør reviktimisering og fysisk avstraffelse som risikofaktor for å oppleve en rekke negative hendelser og konsekvenser. Effekten av tidligere historie på nåværende atferd kanaliseres gjennom individets selvtillit. Suksessfulle utfall for selvtillit og øker barnets oppfatning av at

de er i stand til å mestre, nederlag har motsatt effekt, jamfør opplevd atferdskontroll fra Ajzens TpB.

Å forstå kildene til sårbarhet og resiliens hjelper oss til å bedre planlegge strategier for intervensjon rettet mot å forebygge eller i det minste minimere uønskede effekter på barn utsatt for stress. Masten (1994, i Schaffer, 1996) har lagt frem fire grunnleggende strategier for dette: (1) redusere barnets sårbarhet gjennom for eksempel å eliminere fattigdom eller forhindre fødselskomplikasjoner, (2) redusere eksponering for stress ved for eksempel å tilby medierende tilbud til foreldre i skilsmisse for på den måten å dempe konflikter, (3) øke tilgjengeligheten for ressurser til barn i risikosonen, for eksempel ved å varsle lærere om sårbare barns behov, og (4) mobilisere beskyttende prosesser, for eksempel fremme positive forhold med foreldrene.

Begrensninger ved studien. Et problem i forhold til undersøkelser basert på survey, er muligheten for attribusjonsfeil, at man tillegger forklaringer på hendelser ut fra situasjonen man er i i dag. Recall bias, eller gjenhentingbias, betyr at måten vi husker fortiden på, avgjøres av nåtiden (Paris, 2000). Dette gjør at man må tolke resultater fra slike undersøkelser med forsiktighet i forhold til å si noe om kausalitet, og man må ha i bakhodet at det er mange medierende hendelser og effekter mellom tiårsalder og tidlig voksenalder.

Denne studien

Det jeg vil belyse i min oppgave er hvordan man påvirkes av oppdragelsen, nærmere bestemt utfall destruktiv barneoppdragelse kan ha, i forhold til holdninger til og aksept av vold og aggresjon. Ifølge Straus finner vi at uansett kjønn og alder på barnet, jo mer fysisk avstraffelse foreldrene selv opplevde som barn, det mer tilbøyelige er de selv til å gjøre det mot egne barn, noe som er konsistent med studier som viser at folk som har blitt utsatt for fysisk avstraffelse har tendens til å være de som er mest positive til det, i tillegg til at foreldre som ble fysisk

mishandlet som barn er mer tilbøyelige enn andre til å mishandle sine egne barn. Er det slik at enkelte oppdragelsesmetoder kan assosieres med holdninger til disiplinering, fysisk avstraffelse, dødsstraff og bruk av aggresjon? Vil vi i så fall se en generell påvirkning, eller holdningsspesifisitet? Hvordan påvirkes i så fall holdningene, og kan vi anta at det er noen sammenheng mellom erfaringer – holdninger – atferd? Det er presentert empiri på at fysisk avstraffelse, modellering og avvising kan føre til høyere nivå av aggressivitet hos barn. Man ser også forsterkende spiraler av atferd, hvor foreldre og barn øker hverandres aggresjonsnivå ved å være nettopp aggressive i kommunikasjonen. Dette kan føre til eskalering og økt bruk av fysisk avstraffelse, noe som fører til en risiko for reviktimisering og at skadene forsterkes, og barn som er utsatt for fysisk mishandling er vist å være mer tilbøyelige til å benytte det i oppdragelsen av egne barn. Om det er en slik sammenheng, vil den da alltid være uunngåelig, eller er det faktorer som kan mediere påvirkningen de har på hverandre? Er det sann at vold avler vold? Hvilke begrensninger og implikasjoner har studien?

Metode

Undersøkelsen er del av en internasjonal foreldrestudie – The International Parenting Study (IPS). Data blir samlet gjennom spørreskjema som fylles ut av universitetsstudenter. Spørreskjemaet består av the Dimensions of Discipline Inventory (DDI) og flere andre mål for å undersøke sammenhenger ved ulike sider av oppdragelse målt ved DDI.

Utvalg og prosedyre

Utvalg

Retningslinjer i Den Internasjonale foreldreomsorgsstudien krevde at det ble benyttet bekvemmelighetsutvalg fra en studentpopulasjon, med hensyn til sammenligning med andre nasjoner som deltar i studien. Bekvemmelighetsutvalg kan være en akseptabel strategi hvis vi tror at det vil bli minimale skjevheter i funnene våre (Langdridge, 2004). Studenter ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU) ble rekruttert i forelesningspauser og utvalget bestod av både bachelor- og mastergradsstudenter. Datainnsamlingen foregikk over to omganger (vår/høst) 2008, på Dragvoll og Gløshaugen.

Det ble til sammen delt ut 1000 spørreskjema, og med forrige rundes respondenter fikk vi returnert 387 utfylte, med en svarprosent på tilnærmet 38%. Av disse var 275 (72%) kvinner (medianalder 22 år) og 109 (28%) menn (medianalder 22 år). 3 respondenter oppga ikke kjønn.

Prosedyre

Spørreskjemaet ble delt ut av prosjektmedarbeiderne og studentassistenter i pausen på forelesninger etter avtale med foreleserne. Studentene ble informert muntlig om prosjektet, av prosjektmedarbeiderne og studentassistentene i tillegg til transparenter på overhead og

informasjon på spørreundersøkelsens forside. Det ble fremhevet frivillig deltagelse og at anonymiteten var sikret, samt at dataene ville bli behandlet konfidensielt. Det ble oppfordret til å fylle ut skjemaet på et privat og rolig sted. I tillegg ble subjektene informert om at noen av spørsmålene kunne være av sensitiv natur og at det var mulig å kontakte universitetets psykososiale helsetjeneste eller studentprestene om noen følte behov for å prate med noen. Det fulgte ferdig frankerte og adresserte konvolutter med spørreskjemaet, og som en liten motivasjon for deltakelse, var 10 norske kroner festet til skjemaet.

Spørreskjema

Denne undersøkelsen er del av en internasjonal foreldrestudie – The International Parenting Study (IPS). Data blir samlet gjennom spørreskjema som fylles ut av universitetsstudenter. Spørreskjemaet består av the Dimensions of Discipline Inventory (DDI) og flere andre mål for å undersøke sammenhenger ved ulike sider av oppdragelse målt ved DDI.

DDI gjør en grundig analyse av foreldres bruk av korrigerende og disiplinerende metoder, og måler (1) barnets dårlige atferd, (2) bruk av ni disiplineringsmetoder som forklaring, fysisk avstraffelse og belønning, (3) ti sider ved bakgrunnen for å utføre disiplineringen (som impulsivitet) og konteksten den skjer i, og (4) grad av favor eller ufavor til hver av de ni disiplineringsmetodene. Spørreskjemaet inkluderer (blant annet) målinger av demografiske variabler, dimensjoner ved disiplin (DDI), aksept av vold (PRP Violence Approval), voldelig sosialisering (PRP Violent Socialization), holdninger til dødsstraff (Corporal and Capital Punishment Attitudes) og holdninger til lovgivning om fysisk avstraffelse (Corporal Punishment Law Attitudes).

Demografiske variabler. Informasjon ble innhentet vedrørende kjønn, alder, opprinnelsessted, etnisitet, sivil status (gift, samboer, kjæreste, singel), barn, søsken, karakterer på universitetet, og i forhold til biologiske foreldres sivile status og sosioøkonomiske status (nivå på utdanning, jobb, årlig inntekt i husstanden, boforhold, evne til å betale uforutsette regninger, evne til å gi barnet klær og mat). I forhold til å svare på spørsmål om barndomsopplevelser ble subjektene også bedt om å indikere hvem de så på som sin mors- og farsfigur.

Dimensions of Discipline (DDI). DDI gjør en grundig analyse av foreldres bruk av korrigerende og disiplinerende metoder, og består av fem deler; (A) demografiske variabler, (B) barnets dårlige atferd, (C) disiplineringsmetoder, (D) sider ved/bakgrunnen for disiplineringen og konteksten den skjer i, og (E) kognitiv vurdering. I denne studien er det brukt resultater fra del C og E, som henholdsvis måler disiplineringsmetoder benyttet av foreldrene når subjektene var omtrent 10 år gamle, og holdninger til bruk av de samme teknikkene på barn i 10-årsalder.

I del C skulle respondentene svare på 26 utsagn angående disiplineringsmetoder foreldrene benyttet da subjektene var rundt 10-årsalder. Disse 26 utsagnene måler ni bredere dimensjoner ved disiplinering. Av disse, er skalaene (a) fysisk avstraffelse reflektert ved utsagn som ”Hvor ofte hendte det at foreldrene dine vasket munnen din med såpe eller ga deg noe annet med vond smak?”, (b) psykologisk aggresjon reflektert ved utsagn som ”Hvor ofte hendte det at foreldrene dine ropte eller skrek til deg?” og (c) deprivasjon av privilegier reflektert ved utsagn som ”Hvor ofte hendte det at foreldrene dine ga deg husarrest eller begrenset aktiviteten din utenfor hjemmet på grunn av upassende atferd?”. Subjektene ble bedt om å indikere hvor ofte dette hadde skjedd rundt 10-årsalder ved 1=aldri, 2=ikke det året, men i et tidligere/senere år, 3=1-2 ganger det året, 4=3-5 ganger det året, 5=6-9 ganger det året, 6=månedlig (10 til 14 ganger det året), 7=noen få (2-3) ganger i måneden, 8=ukentlig (1-2

ganger i uka), 9=flere ganger i uka (3-4 ganger i uka), 10=daglig (5 eller flere ganger i uka) og 11=to eller flere ganger om dagen.

I del E skulle respondentene ta stilling til 26 påstander om teknikker for å disiplinere barn som er omtrent 10 år gamle. Disse påstandene korresponderer med utsagnene i del C, og måler holdninger til de ni bredere dimensjonene ved disiplinering. Subjektene skulle indikere sin oppfatning ved 1=aldri OK, 2=sjelden OK, 3=vanligvis OK og 4=alltid eller nesten alltid OK.

For statistiske analyser ble frekvensen aggregert til indeksene (1) Fysisk avstraffelse, (2) Psykologisk aggresjon, (3) Deprivasjon av privilegier, (4) Holdning til fysisk avstraffelse, (5) Holdning til psykologisk aggresjon og (6) Holdning til deprivasjon av privilegier til ved å legge sammen gjennomsnittskårene. Indre konsistens (Cronbach's Alpha) på indeksene var på henholdsvis (1) .66, (2) .75, (3) .78, (4) .55, (5) .65 og (6) .71. Enkelte indekser var skjevfordelte og ble logtransformerte for å forsterke en normalfordeling.

Conflict Tactics Scale-Parent to Child (CTS-PC). I denne studien er det blitt valgt ut 15 items fra Straus et als. måleinstrument (1998) CTSPC som er en validert variant av CTS (Conflict Tactics Scale). CTSPC er brukt for å måle psykologisk og fysisk mishandling og neglisjering av barnet fra foreldrene, i tillegg til ikkevoldelige måter for disiplin (Straus et.al 1998). I dette tilfellet besvarer subjektene utsagnene basert på erfaringer fra 10-årsalder. Hvert av utsagnene spesifiserer om det er subjektet selv, mor eller far som er utøver eller mottager av den gitte atferden. Disse utsagnene deles inn i tre dimensjoner: (1) mishandling, (2) utført vold mot foreldre og (3) observert vold mellom foreldre.

Mishandling innebærer aggressive/voldelige handlinger foreldre gjør mot barnet og måles ved utsagn som "Mor/far banket deg opp, dvs. slo deg om og om igjen så hardt hun kunne" og "Mor kastet deg eller slo deg så hardt at du falt over ende". Utført vold mot foreldre går på

barnets atferd og måles ved utsagn som ”Du skrek til mor/far” og ”Du slo mor/far med noe som kunne skade henne/ham”. Ved observert vold mellom foreldre er det barnet som er observatør, og dette måles ved utsagn som ”Mor fornærmet, forbannet, ropte eller skrek til far” og omvendt med far som utøver, og ”Mor slo, sparket eller banket opp far” og omvendt.

Subjektene ble bedt om å rapportere hvor ofte slik atferd forekom det året de var 10, på en skala fra 1 til 8 hvor 1= aldri, 2= ikke det året, men i et tidligere/senere år, 3= 1 gang det året, 4= 2 ganger det året, 5= 3-5 ganger det året, 6= 6-10 ganger det året, 7= 11-20 ganger det året og 8= mer enn 20 ganger det året.

Det ble opprettet tre indekser på bakgrunn av hvem som var mottager og hvem som var utøver av en gitt aggressiv atferd. Disse er (1) mishandling, (2) vold mellom foreldre og (3) utført vold mot foreldre. Alle items ble dikotomiserte før de ble slått sammen til indekser (gjennomsnittskårer), hvor 0=aldri og 1=én eller flere ganger. Indeksene hadde en god indre konsistens (Cronbach's Alpha) på henholdsvis (1) .87, (2) .76 og (3) .81.

Personal and Relationships Profile (PRP) Neglect History. The Personal and Relationships Profile (PRP) består av 21 skalaer, blant disse en som måler neglisjeringshistorie (Neglect History). Denne består av 8 ledd som måler fire dimensjoner ved neglisjering av barnet, en kognitiv, en fysisk, en emosjonell og en overvåkende dimensjon. Respondentene ble presentert for 10 påstander hvor noen omhandler hver forelder separat som ”Min far hjalp meg når jeg hadde problemer med å forstå ulike ting” mens andre omhandlet begge foreldrene som ”Mine foreldre ga meg nok klær til å holde meg varm”. Respondentene ble bedt om å indikere hvor mye de var enige med påstandene ut fra utsagnene 1=svært uenig, 2=uenig, 3=enig og 4=svært enig. Tre variabler ble snudd, før alle variablene ble aggregert til en indeks, neglisjering, ved oppsummering av middelvei på alle variablene, noe som gir et mål på neglisjerende atferd generelt. Indeksen hadde en konsistens (Cronbach's Alpha) på .78, noe

som indikerer at enhetene har en akseptabel indre konsistens. En reliabilitetskoeffisient på .70 eller høyere er ansett som ”akseptabel” i de fleste sosiale vitenskapelige studier (SPSS FAQ, 2011), men lavere terskler blir også brukt i litteraturen (Santos, 1999).

Sosial ønskverdighet. Et av de største problemene ved selvrapporing på spørreskjema om holdningsmåling, er effekten av sosial ønskverdighet (Maio & Haddock, 2010), og er ansett som hovedkilden til responsfeil i forskning som benytter spørreundersøkelser (DeMaio, 1984).

Sosial ønskverdighet innebærer en tendens til å svare i henhold til hva respondenten mener er sosialt akseptabel atferd, og til ikke å rapportere ufordelaktig informasjon om seg selv (Gravdal & Sandal, 2004). Det er vanlig for mennesker å svare ”bra” eller ”dårlig” på enkelte typer spørsmål. Når for eksempel en idrettsutøver blir spurt om frykt eller bekymringer, vil dennes tendens være å virke mer selvsikker eller mindre redd enn det som er sant.

En artikkel av Tourangeau og Yan (2007) oppsummerer funn relatert til sensitive spørsmål i spørreundersøkelser. De fant evidens for at sensitive spørsmål senker responsrater og fremmer manglende svar og feilrapportering. Sterkere evidens fant de også for at feilrapportering ved sensitive tema er ganske vanlig i spørreundersøkelser og at nivået på feilrapportering avhenger av trekk ved designet på undersøkelsen. Det virker også som at mye av feilrapportering er resultat av en mer eller mindre gjennomtenkt prosess, hvor respondentene redigerer svarene sine før de rapporterer dem. Videre ser det ut som om feilene forårsaket av disse redigeringene går i samme retning, noe som forsterker feilrapporteringen heller enn å skape større variasjon i svarene. Respondenter er mindre trolige til å overrapportere sosialt ønskverdig atferd og underrapportere sosialt uønskverdige når spørsmålene selvadministreres når en randomisert responsteknikk benyttes og når data samles inn privat (eller i det minste borte fra respondentenes foreldre). Respondenter i spørreundersøkelser virker til å lyve av

samme årsaker de lyver i hverdagen – for å unngå utskjemming eller mulige gjengjeldelser— og prosedyrer som tar disse motivene med i betraktning øker sannsynligheten for korrekte svar. Metodologiske funn antyder at sosialt ønskelig respons i spørreundersøkelser i høy grad er kontekstuell og avhenger av både respondentens situasjon og trekk ved situasjonen undersøkelsen foregår i.

Vi ønsker i psykologien å vurdere kognitive eller atferdsmessige enheter på en mest mulig nøyaktig måte, og ved bruk av spørreskjema er derfor sosial ønskelighet en av de faktorene vi må kontrollere for.

For å avdekke slike respondenter har det vært utviklet flere skalaer, og Marlowe-Crowne Social Desirability Scale (1960) er en av de mest anvendte. Crowne og Marlowe ønsket å betone konvensjonell personlig og interpersonlig atferd i utformingen av skalaen. 50 utsagn ble valgt ut og presentert for erfarne dommere som vurderte hvilke som var klart sosialt ønskelige og hvilke som ikke var det. Dommerne kom fra til enighet om at 33 av leddene beskriver ønskelig, men uvanlig atferd (for eksempel ”Jeg er alltid høflig, selv mot mennesker som virker ubehagelige”), og ikke ønskelig, men vanlig atferd (for eksempel ”Jeg prøver noen ganger å ta igjen i stedet for å tilgi og glemme”). Respondentene skal svare ”enig” eller ”uenig” på disse utsagnene.

Ved oversettelsen av skalaen til norsk og norsk kultur, ble den oversatt av tospråklige universitetsstudenter, og den ble også forkortet til ti ledd. Kortere tester antas å være mer effektive og mindre belastende for de som skal svare. Fem av utsagnene er positivt formulerte, fem negativt formulerte. I denne studien er det blitt valgt ut seks utsagn som er ment å kontrollere for sosial ønskelighet. Disse er (1) ”Jeg prøver noen ganger å ta igjen i stedet for å tilgi og glemme”, (2) ”Uansett hvem jeg snakker med, er jeg alltid en god lytter”, (3) ”Noen ganger blir jeg misfornøyd når jeg ikke får viljen min”, (4) ”Jeg er alltid villig til å

innrømme det når jeg har gjort en feil”, (5) ”Noen ganger har jeg vært ganske misunnelig på hvor heldige andre har vært” og (6) ”Jeg er alltid høflig, selv mot mennesker som virker ubehagelige”. Respondentene ble bedt om å indikere hvor mye de var enige med påstandene ut fra utsagnene 1=svært uenig, 2=uenig, 3=enig og 4=svært enig. Utsagn 1, 3 og 5 ble så reversert før utsagnene ble slått sammen til en sosial ønskverdighetsindeks med en indre konsistens (Cronbach’s Alpha) på .57.

Corporal and Capital Punishment Attitudes, Corporal Punishment Law Attitudes. De øvrige holdningsmålene er indekser basert på to utsagn hver fra del H, som ”Det bør være forbudt å gi barn ris”, ”Lærere bør kunne bruke fysisk avstraffelse overfor elever når de ikke har andre måter å møte vanskelige situasjoner på”, ”Voldskriminalitet bør straffes med harde midler” og ”Dødsstraff er en nødvendig avstraffelsesform i et rettferdig samfunn”. Respondentene ble bedt om å indikere hvor mye de var enige med påstandene ut fra utsagnene 1=svært uenig, 2=uenig, 3=enig og 4=svært enig. Tre av utsagnene ble snudd før de ble slått sammen i indeksene (1) Holdning til dødsstraff, (2) Holdning til lover om dødsstraff, (3) Holdning til fysisk avstraffelse i skolen og (4) Holdning til fysisk avstraffelse i rettssystemet. Indre konsistens (Cronbach’s Alpha) på indeksene var på (1) .77, (2) .28, (3) .57 og (4) .15.

Kontrollvariabler. Spørsmålene som dekket disiplinering og neglisjeringshistorie, samt opplevd vold mellom og egen utført vold mot, foreldre, ble administrert som retrospektiv gjenkalling for å få rapport om disse når subjektene var 10 år gamle. Det ble derfor kontrollert for hukommelse med en egen variabel for dette ut fra DDI-FU. Dimensions of Discipline follow-up. Accuracy & Honesty.

Statistiske analyser

Først ble det utført deskriptive analyser for alle variablene som inngår i studien. Det er benyttet både bivariate og multivariate metoder i analysene av datamaterialet. Bivariate analyser viser hvordan to variabler (for eksempel å ha blitt utsatt for fysisk avstraffelse i barndommen og holdninger til fysisk avstraffelse av barn som voksen) henger sammen.

Uteliggere er ekstreme verdier utenfor det forventede området og er ofte forårsaket av tastefeil og lignende da man la inn dataene, men noen ganger kan de være spuriøse verdier oppgitt av en deltager (Langdridge, 2006). Oppdager man en uvanlig verdi, må man gå tilbake til dataene for å se om du kan finne årsaken til den. Var den forårsaket av en tastefeil, er det enkelt å rette opp, men var det resultat av en merkelig respons fra en deltaker, må du tenke grundig over grunnen og om det kanskje er bedre å utelate deltageren fra videre analyse. Følsomheten kan være en ulempe fordi ekstreme verdier (uteliggere) påvirker snittet sterkt. Ekstreme verdier i den ene eller andre retningen vil forskyve snittet (ekstreme verdier både over og under snittet kan veie opp for hverandre), og dermed blir ikke snittet noe nyttig verktøy for å måle sentraltendensen. Disse ble fjernet fra materialet.

Det ble foretatt partielle korrelasjonsanalyser. En høy korrelasjonskoeffisient mellom variabler indikerer høy grad av sammenheng, når den ene får høyere verdi får den andre det også og motsatt. Korrelasjonskoeffisienter som Spearman og Pearson derimot, er laget for å måle forholdet mellom par av kontinuerlige variabler. Den er et deskriptivt mål for hvordan to variabler er relatert til hverandre. Generelt sier man at korrelasjonskoeffisienter høyere enn 0,8 (positiv og negativ) representerer et sterkt forhold mellom variabler. En korrelasjon sier ganske enkelt noe om mønsteret i forholdet mellom to variabler. Det ble foretatt lineære multivariate regresjonsanalyser. Her estimerer man effekten av en X-variabel på Y, der man også kontrollerer for effekten av andre X-variabler (Eikemo og Clausen, 2007). Dette betyr at

man rendyrker effekten som de uavhengige variablene har på den avhengige variabelen, forhindrer at effekter blandes sammen.

Det er endelig benyttet multippel regresjon. Denne er brukt for å finne ut om sammenhengen mellom to variabler, for eksempel om sammenhengene mellom å ha opplevd fysisk avstraffelse og neglisjering forble signifikant dersom andre faktorer ble tatt i betraktning.

Etikk

Dette prosjektet ble meldt og behandlet av personvernombudet (NSD). Prosjektet medførte ikke melde- eller konsesjonsplikt etter personvernsopplysningsloven § 31 og 33. REK Midt-Norge ble rådspurt med bakgrunn i lignende studier. Med bakgrunn i at prosjektet kun omfatter respondenter over 18 år og ikke inkluderer noen form for behandling, var det ikke nødvendig å søke REKs godkjenning. Forskningsetiske retningslinjer ble for øvrig fulgt nøye. Respondentenes anonymitet ble tilstrekkelig ivaretatt og det ble informert om at deltakelse var frivillig. Mulige hjelpeinstanser ble identifisert på forsiden av spørreskjemaet for dem som følte behov for å ta kontakt.

Resultater

Resultatene vil bli presentert på følgende måte. Først presenteres de deskriptive analysene for variablene med i studien, før vi ser på assosiasjonene mellom de uavhengige og avhengige variablene ut fra de bivariate analysene. Deretter ser vi på forholdet mellom variablene med partielle korrelasjonsanalyser. I korrelasjonstester har vi verken avhengige eller uavhengige variabler, så vi kan ikke si at den ene variabelen påvirker den andre, det er heller snakk om samvariasjon og sier oss noe om styrken og retningen på en bivariat sammenheng. Vi kan ikke si noe om kausalitet mellom variablene, eller predikere utfall på avhengig variabel, holdninger, ut fra uavhengig variabel, barndomsopplevelse. Ut fra resultatene fra de partielle korrelasjonene fant vi det nødvendig å foreta en regresjonsanalyse for variabler som predikerer holdning til fysisk avstraffelse. Her estimerer vi effekten av barndomsopplevelse på holdningen, samtidig med at vi kontrollerer for effekten av andre barndomsopplevelser, samt interaksjonseffekter. Dette vil si at vi rendyrker effekten de uavhengige variablene har på den avhengige. Når vi inkluderer variabler som sosial ønskverdighet og kjønn i regresjonsligningen, hindrer vi at effekten kjønn har på avhengig variabel ikke sammenblandes med effekten av sosial ønskverdighet.

Deskriptiv statistikk

Den deskriptive analysen (Tabell 1) viser gjennomsnittsverdier for barndomsopplevelser (rundt 10-årsalder).

Tabell 1: Gjennomsnitt og prevalens for prediktorvariablene

	N	Gj.snitt	Std.avvik	Prevalens
Fysisk avstraffelse* (0-4)	383	0,73	0,80	

Deprivasjon av privilegier* (0-4)	379	1,17	0,94	
Psykologisk aggresjon* (0-4)	381	1,60	1,01	
Mishandling (0,1)	384	0,055	0,23	5,5
Vold mellom foreldre* (0-4)	376	0,11	0,14	
Utført vold mot foreldre (0-4)	381	0,27	0,17	
Neglisjering* (0-4)	381	0,26	0,22	

Note. *=Logtransformerte variabler, (x-y)=kontinuerlige variabler

Bivariate sammenhenger

Med utgangspunkt i Cohens klassifisering av styrken mellom korrelasjoner, viser Tabell 2 at assosiasjonene mellom de uavhengige variablene (barndomsopplevelser) ligger over hele spekteret, hvor korrelasjonen mellom å ha opplevd fysisk avstraffelse og å ha opplevd psykologisk aggresjon er den sterkeste (.59), og sammenhengen mellom å ha blitt neglisjert og selv å ha utført vold mot foreldrene er den svakeste (.02). I tillegg til å ha sterk sammenheng med å ha opplevd psykologisk aggresjon, har det å ha blitt utsatt for fysisk avstraffelse moderat sterke sammenhenger med å ha opplevd deprivasjon av privilegier (.37), mishandling (.34) og observert vold mellom foreldre (.31). Å ha opplevd psykologisk aggresjon har også moderat sterke sammenhenger med flere variabler i tillegg til fysisk avstraffelse, nemlig deprivasjon av privilegier (.42), observert vold mellom foreldre (.36) og neglisjering (.34) i tillegg til en svak/moderat sammenheng med mishandling (.29). De øvrige sammenhengene er svake til moderate.

Tabell 3 viser at assosiasjonene mellom de avhengige holdningsvariablene, den sterkeste sammenhengen er mellom holdning til fysisk avstraffelse og holdning til psykologisk aggresjon (.52). Moderat sterke sammenhenger ser vi mellom holdning til fysisk avstraffelse og holdning til deprivasjon av privilegier (.30), holdning til psykologisk aggresjon og holdning til deprivasjon av privilegier (.38), samt mellom holdning til psykologisk aggresjon

og holdning til lover om fysisk avstraffelse (.30). De øvrige sammenhengene er svake, mens sammenhengen mellom holdning til fysisk avstraffelse og holdning til lover om fysisk avstraffelse og sammenhengen mellom holdning til psykologisk aggresjon og holdning til fysisk avstraffelse i skolen har moderat sterk assosiasjon (begge .29).

Tabell 2: Bivariat korrelasjon mellom uavhengige variabler (N=378-382)

	1	2	3	4	5	6	7
1. Fysisk avstraffelse	-	.59**	.37**	.34**	.31**	.21**	.21**
2. Psykologisk aggresjon		-	.42**	.29**	.36**	.27**	.34**
3. Deprivasjon av privilegier			-	.22**	.11*	.24**	.13*
4. Mishandling				-	.18**	.17**	.25**
5. Vold mellom foreldre					-	.22**	.27**
6. Utført vold mot foreldre						-	.02
7. Neglisjering							-

Note. *p<.05, **p<.001

Tabell 3: Bivariat korrelasjon mellom avhengige variabler (N=378-382)

	1	2	3	4	5	6	7
1. Holdning til fysisk avstraffelse	-	.30**	.52**	.02	.29**	.25**	-.01
2. Holdning til deprivasjon av privilegier		-	.38**	.15**	.16*	.05	.05
3. Holdning til psykologisk aggresjon			-	.09	.30**	.29**	.03
4. Holdning til dødsstraff				-	.14*	.17**	.16*

5. Holdning til lover om fysisk avstraffelse	-	.19	.03
6. Holdning til fysisk avstraffelse i skolen		-	.085
7. Holdning til fysisk avstraffelse i rettssystemet			-

Note. * $p < .01$, ** $p < .001$

Partielle korrelasjoner

Formålet ved denne undersøkelsen var å finne ut om det er sammenhenger mellom barndomsopplevelser i tiårsalder og holdninger vi har som voksne, til ulike disiplineringsmetoder og ulike former for straff. I begge analysene ble barndomsopplevelser brukt som uavhengig variabler, holdninger som avhengige. Forholdet mellom variablene ble undersøkt ved Pearsons korrelasjonskoeffisient. Foranalyser ble gjennomført for å kontrollere for sosial ønskverdighet, hukommelse og skjevhet, i tillegg ble ekstremskårer/uteliggere ut fra kjønnsforskjeller fjernet.

I Tabell 4 ser vi først og fremst en holdningsspesifisitet. Barndomsopplevelsene fysisk avstraffelse, psykologisk aggresjon og deprivasjon av privilegier korrelerer sterkt positivt med holdningene til det samme, i tillegg til at de alle har en svak positiv korrelasjon med hverandre. Disse tre barndomsopplevelsene har også en signifikant, svak positiv korrelasjon med holdning til lover om fysisk avstraffelse. Å ha opplevd deprivasjon av privilegier korrelerer svakt positivt med holdning til dødsstraff, og å ha opplevd fysisk avstraffelse korrelerer svakt positivt med holdning til fysisk avstraffelse i skolen.

Det å ha blitt utsatt for mishandling i barndommen korrelerer svakt positivt med holdning til fysisk avstraffelse. Det at man selv har utført vold mot foreldre i 10-årsalder korrelerer svakt positivt med holdninger til fysisk avstraffelse, holdninger til psykologisk aggresjon og holdning til fysisk avstraffelse i rettssystemet. Å ha opplevd neglisjering i barndommen korrelerer svakt positivt med holdning til lover om fysisk avstraffelse og holdning til fysisk avstraffelse i skolen.

Tabell 4: Partielle korrelasjoner, barndomsopplevelser og holdninger

	Holdninger				Dødsstraff	Lover om fysisk avstraffelse	Fysisk avstraffelse i skolen	Fysisk avstraffelse i rettssystemet
	Fysisk avstraffelse	Deprivasjon av privilegier	Psykologisk aggresjon					
Barndomsopplevelser								
Fysisk avstraffelse	.42***	.12*	.12*	.02	.12*	.11*	.072	
Deprivasjon av privilegier	.13*	.46***	.19***	.15**	.12*	.02	.07	
Psykologisk aggresjon	.27***	.21***	.42***	.02	.18***	.09	.08	
Mishandling	.11*	.07	-.01	-.02	.07	.07	-.01	
Vold mellom foreldre	.01	.00	-.05	.02	.00	.00	.07	
Utført vold mot foreldre	.13*	.09	.12*	-.07	.08	-.05	.12*	
Neglisjering	.07	.04	.08	.10	.18***	.12*	-.06	

N=362-367.

*p<.05, **p<.01, ***p<.001.

Av Tabell 5 ser vi en tydelig domenespesifisitet både for menn og kvinner, som i korrelasjonsanalysen for begge kjønn, men det er til dels store kjønnsforskjeller i holdningsstyrke, hvor menn i høyere grad er positive enn kvinner.

Det er en stor forskjell mellom kjønnene når det kommer til holdning til fysisk avstraffelse, mannlige studenter er langt mer positive til bruk av fysisk avstraffelse i barneoppdragelse og til fysisk avstraffelse i skolen. Kvinner som er utsatt for fysisk avstraffelse er mer positive til deprivasjon av privilegier, mens det ikke var noen sammenheng hos menn.

Vi kan se en kjønnsforskjell i forhold til de som var blitt utsatt for mishandling i barndommen på holdning til fysisk avstraffelse i skolen, det var ingen korrelasjon for kvinner, mens det var en middels sterk positiv korrelasjon for menn.

For kvinner var det en svak, positiv korrelasjon mellom å ha opplevd vold mellom foreldre og holdninger til fysisk avstraffelse i rettssystemet, mens menn som har opplevd dette, har en signifikant negativ holdning til bruk av psykologisk aggresjon.

I forhold til bruk av dødsstraff var kvinner utsatt for deprivasjon av privilegier signifikant positive til bruk av dødsstraff, mens menn som selv har utført vold mot foreldre, var signifikant negative til det. Det var en signifikant positiv korrelasjon mellom å ha utført vold mot foreldre og holdning til bruk av fysisk avstraffelse i rettssystemet for kvinner. Både menn og kvinner utsatt for neglisjering i barndommen var signifikant positive til lover om fysisk avstraffelse, men effekten var sterkere for menn enn for kvinner. Menn som er utsatt for psykologisk aggresjon i barndommen var i større grad enn kvinner positive til lover om fysisk avstraffelse.

Tabell 5: Partielle korrelasjoner, kjønnsforskjeller

		Holdninger						
Barndomsopplevelser		Fysisk avstraffelse	Deprivasjon av privilegier	Psykologisk aggresjon	Dødsstraff	Lover om fysisk avstraffelse	Fysisk avstraffelse i skolen	Fysisk avstraffelse i rettssystemet
Kvinne	Fysisk avstraffelse	.31***	.16*	.09	.06	.11	.10	.07
	Deprivasjon av privilegier	.12	.46***	.21***	.15*	.08	.04	.07
	Psykologisk aggresjon	.21***	.21***	.40***	-.01	.10	.10	.04
	Mishandling	.11	.09	.01	-.02	.05	-.02	.02
	Vold mellom foreldre	.05	.03	.01	.04	-.02	.09	.12
	Utført vold mot foreldre	.14*	.11	.17**	-.03	.11	-.04	.17**
	Neglisjering	.00	.02	.08	.10	.13*	.11	-.02
Mann	Fysisk avstraffelse	.61	.02	.14	-.08	.14	.14	.09
	Deprivasjon av privilegier	.09	.43***	.03	.06	.16	-.17	.06
	Psykologisk aggresjon	.38***	.21*	.50***	.10	.34***	.03	.15
	Mishandling	.15	.00	-.04	-.02	.17	.28**	-.07
	Vold mellom foreldre	-.03	-.04	-.16	.00	.04	-.11	-.01
	Utført vold mot foreldre	.15	.04	.10	-.21*	.07	-.05	.10
	Neglisjering	.18	.12	.06	.09	.26**	.12	-.15

Hierarkisk regresjonsanalyse

Kan barndomsopplevelser predikere holdning til fysisk avstraffelse som voksen?

I Tabell 6 ser vi på variabler som predikerer holdning til fysisk avstraffelse. Det å bli utsatt for fysisk avstraffelse som barn er den sterkeste prediktoren for holdning til fysisk avstraffelse som oppdragelsesmetode, og den forblir en signifikant gjennom hele regresjonsmodellen selv om det legges til flere prediktorer. Når kjønn legges til som prediktor i steg 3, viser dette seg også som en svak til middels prediktor, det samme gjelder den sammenslåtte prediktoren kjønn/fysisk avstraffelse. Denne regresjonsmodellen forklarer 28,6% av variansen i holdning til fysisk avstraffelse. Når vi har tatt hensyn til alle mulige barndomsopplevelser (individuelle forskjeller i å bli slått), er det fortsatt forskjell mellom kjønn i forhold til holdninger. Mannlige studenter er mer positive i forhold til det å slå barn som ledd i oppdragelsen. Det å observere vold mellom foreldrene predikerer en negativ holdning til fysisk avstraffelse. Kontrollvariablene sosial ønskverdighet og hukommelse påvirker ikke de andre prediktorenes styrke i noen spesiell grad.

Tabell 6: Hierarkisk regresjonsanalyse for variabler som predikerer holdning til fysisk avstraffelse (N=361)

Variabel/prediktor	B	Standardfeil	Beta
Steg 1			
Fysisk avstraffelse	.09	.02	.40***
Psykologisk aggresjon	.02	.01	.12
Deprivasjon av privilegier	-.01	.01	-.04
Mishandling	-.04	.04	-.05
Vold mellom foreldre	-.15	.05	-.14*
Utført vold mot foreldre	.03	.04	.04
Neglisjering	-.002	.04	-.003
Steg 2			
Fysisk avstraffelse	.09	.01	.41***
Psykologisk aggresjon	.02	.01	.12
Deprivasjon av privilegier	-.01	.01	-.04
Mishandling	-.03	.04	-.04
Vold mellom foreldre	-.16	.06	-.14
Utført vold mot foreldre	.04	.05	.05
Neglisjering	-2.43	.04	.00
Sosial ønskeverdighet	.02	.02	.09
Hukommelse	.02	.01	.09

Steg 3			
Fysisk avstraffelse	.09	.01	.44***
Psykologisk aggresjon	.01	.01	.07
Deprivasjon av privilegier	-.01	.01	-.05
Mishandling	.01	.04	.02
Vold mellom foreldre	-.14	.06	-.13**
Utført vold mot foreldre	.04	.05	.05
Neglisjering	-.01	.04	-.02
Sosial ønskverdighet	.003	.02	.01
Hukommelse	.02	.01	.08
Kjønn	.07	.02	.20***
Fysisk avstraffelse*psykologisk aggresjon	-.01	.01	-.08
Kjønn*fysisk avstraffelse	.04	.01	.23***
Kjønn*psykologisk aggresjon	-.003	.01	-.02

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. $R^2 = .186$ for steg 1; $R^2 = .195$ for steg 2; $R^2 = .286$ for steg 3.

Diskusjon

Oppsummering av funn

Analysene viser en sammenheng mellom de ulike negative barndomsopplevelsene, noe som tyder på at mange foreldre benytter en kombinasjon av flere metoder ved maktsterk disiplinering. De metodene som har sterkest sammenheng med de andre, er fysisk avstraffelse og psykologisk aggresjon. Det ser altså ut som om negative oppdragelsesmetoder aggregeres, og de som har blitt utsatt for negative oppdragelsesmetoder, har blitt utsatt for flere.

Subjektene har rapportert en relativt sterk sammenheng mellom det å ha blitt neglisjert og ha opplevd vold mellom foreldre, deprivasjon av privilegier samt å ha blitt mishandlet. En kan anta at disse foreldrene ikke ser barnets behov, for bla. beskyttelse fra sterke og vonde inntrykk, i tillegg til en maktesløshet i forhold til å takle barnet med andre metoder enn neglisjering. I forhold til de som har opplevd neglisjering og mishandling kan en muligens anta at de har levd i en familie som generelt er preget av aggresjon og lav terskel for å utøve vold. Som gjort rede for i innledningen fører fysisk avstraffelse til et sosialt klima som aksepterer vold som metode for å korrigere og for å oppnå andre sosialt ønskelige mål. Dette gjør at offentligheten og foreldre blir mer tolerante overfor fysisk mishandling. Fysisk avstraffelse gjør at sjansen for at et barn som vokser opp i familier der vold er en del av hverdagen, er i risikozonen for psykologiske og atferdsmessige problemer, og for direkte utsatthet for fysisk mishandling. I tillegg er det fare for reviktimisering, og gjentakelser av voldserfaring, selv om hendelsene i seg selv kan være forskjellige, synes å forsterke allerede etablerte skader.

Vi så også et lignende mønster mellom de ulike holdningene, hvor holdningene til fysisk avstraffelse, psykologisk aggresjon og deprivasjon av privilegier forgreinet seg mest til andre. Det var en sterk sammenheng mellom holdninger til fysisk avstraffelse og psykologisk aggresjon (noe som kan peke i retning av holdningsspesifisitet om vi tenker ut fra sammenhengene ved barndomsopplevelsene), deprivasjon av privilegier og til lover om fysisk avstraffelse. Det var også sammenhenger mellom holdningene til psykologisk aggresjon og holdninger til deprivasjon av privilegier, lover om fysisk avstraffelse og lover om fysisk avstraffelse i skolen.

I den partielle korrelasjonsanalysen kom holdningsspesifisitet tydelig til syne. Barndomsopplevelsene fysisk avstraffelse, psykologisk aggresjon og deprivasjon av privilegier korrelerte sterkt med holdningene til det samme, i tillegg til at de korrelerte med hverandre. Det var en stor forskjell mellom kjønnene når det kom til holdning til fysisk avstraffelse, menn utsatt for fysisk avstraffelse var langt mer positive til det både ved oppdragelse og i skolen, mens kvinner utsatt for det samme, var mer positive til deprivasjon av privilegier. I forhold til bruk av dødsstraff, var kvinner utsatt for neglisjering positive til bruken, mens menn som selv hadde utført vold mot foreldre, var negative.

I regresjonsanalysen så vi på prediktorer for holdning til fysisk avstraffelse og fikk styrket bildet av holdningsspesifisitet og kjønnsforskjeller vi allerede hadde sett tegne seg - det å bli utsatt for fysisk avstraffelse er en sterk prediktor for holdning til bruk av fysisk avstraffelse som oppdragelsesmetode, og at menn og kvinner reagerer forskjellig på det å bli utsatt for fysisk avstraffelse i det at menn i høyere grad enn kvinner, vil bli positive til det.

Tolkning av funn i lys av tidligere empiri og teori

Påvirkes holdninger av barndomsopplevelser? Barneombudet har sagt det er nærliggende å tro at de som er positive til fysisk avstraffelse selv kan ha vært utsatt for det, og at det er grunnen

til at de er positive til det. Ut fra våre analyser ser det ut til at han har rett i antagelsene sine. Ifølge Straus finner vi at uansett kjønn og alder på barnet, jo mer fysisk avstraffelse foreldrene selv opplevde som barn, det mer tilbøyelige er de selv til å gjøre det mot egne barn, noe som er konsistent med studier som viser at folk som har blitt utsatt for fysisk avstraffelse har tendens til å være de som er mest positive til det, i tillegg til at foreldre som ble fysisk mishandlet som barn er mer tilbøyelige enn andre til å mishandle sine egne barn. Utvikles det også positive holdninger til slik atferd, eller skjer det automatisk?

De fleste foreldre som bruker fysisk avstraffelse, gjør det for å stoppe uønsket atferd og fremme ønsket atferd. Som beskrevet innledningsvis viser forskningen at effekten av fysisk avstraffelse heller er motsatt og blokkerer for det ønskede utfallet på lang sikt, og vil øke sjansene for atferdsproblemer og andre problemer, inkludert lærevansker og kriminalitet, depresjon, vurdering av selvmord, barnemishandling, konemishandling, annen kriminalitet og reviktimisering. Fysisk avstraffelse er også en risikofaktor for mishandling, med de videre farene det medfører for liv, fysisk helse og psykisk helse. Konsekvenser av å ha opplevd vold i barndommen (mot selv eller andre) er bl.a. helseproblemer, økt risiko for selv å ty til vold/aggresjon, og man er mer utsatt for å bli utsatt for vold igjen. Gjentakelser av voldserfaring (reviktimisering), synes å forsterke allerede etablerte skader. Konsekvenser av mishandling er PTSD, økt aggresjon, fare for depresjon, angst, uro, stress, atferdsmessige problemer, lav sosial kompetanse og mobbing. Det er også en høy sannsynlighet for at barn utsatt for mishandling vil bli involvert i aggressiv og voldelig atferd som ungdom og voksne. I tillegg til dette har vi altså funnet at det å oppleve fysisk avstraffelse, mishandling, psykologisk aggresjon, deprivasjon av privilegier, vold mellom foreldre, utføre vold mot foreldre og neglisjering i barndommen, har sammenheng med at man utvikler positive holdninger til disse metodene som ledd av barneoppdragelse som voksen.

Ifølge Bandura og sosial læringsteori er aggresjon som andre typer sosial atferd på den måten at den tilegnes enten gjennom direkte læring eller ved observasjon, med mest vekt på det siste: når barn ser andre oppføre seg aggressivt, spesielt mennesker de ser opp til, og når de ser at atferden deres gir resultater, vil de være tilbøyelige til å imitere dem og i tillegg opptre aggressivt i lignende sammenhenger. Det er mye evidens for at barn kan tilegne seg aggressive handlinger gjennom observasjon av andre! Fysisk avstraffelse er en av flere karakteristikk som er assosiert med høye nivå av aggresjon hos barn. Når fysisk avstraffelse er hyppig, uforutsigbar og inkonsistent, kan høye nivå av aggresjon bli resultat, men det er også vist at effektene varierer med barnets nivå av aggressivitet. Barn som er aggressive av natur kan også skape reaksjoner i foreldrene som fysisk avstraffelse og avvísning. Det ble innledningsvis presentert forsterkende spiraler av atferd, hvor for eksempel mor og barn interagerer med hverandre på en stadig mer aggressiv måte, hvor begge sannsynligvis benytter aggressiv kommunikasjon for å få den andre til å slutte med det samme, men som heller har motsatt effekt.

Det å ha blitt utsatt for fysisk avstraffelse er slik vist å være en vei mot å videreføre det i oppdragelsen av egne barn, og slik kan generasjoner påvirkes og skades, i tillegg til at den positive holdningen til vold og aggresjon overføres til miljøet og samfunnet rundt. Undersøkelser fra USA viser at det eksisterer en kulturell norm og sterke forventninger om at man som foreldre skal benytte fysisk avstraffelse i oppdragelsen av barn, og de som ikke gjør det, blir kritisert, og finner på sosialt akseptable forklaringer på hvorfor de ikke gjør det, heller enn å være åpne om sitt ståsted, og ta avstand fra volden. Gjerne i form av hvorfor de ikke gjør det *akkurat nå*, men at de er åpne for det, om det blir nødvendig.

Som forventet viste denne studien at det var en tydelig sammenheng mellom barndomsopplevelser og holdninger man har som voksen. Det er i tråd med tidligere forskning, holdningsteori og sosial læringsteori.

Sosial læringsteori legger vekt på påvirkning fra erfaring på aggressiv atferd, og mest vekt på effekt av læring gjennom observasjon. Ser barnet andre oppføre seg aggressivt, spesielt mennesker de ser opp til, og når de ser atferden gi resultater, vil de være tilbøyelige til å imitere dem og i tillegg opptre aggressivt i lignende sammenhenger. Påvirkningen erfaring har på egen atferd, enten gjennom observasjon eller direkte erfaring, er vektlagt i sosial læringsteori. Aggresjon er som andre typer atferd, og når barnet får sine aggressive handlinger forsterket gjennom enten å få viljen sin, eller oppmerksomhet gjennom straff eller andre ting, lærer det at aggresjonen virker, og vil gjenta det. Sterkere enn den egne atferden er likevel læringen gjennom observasjon. Når barn ser andre oppføre seg aggressivt eller voldelig, og dette gir resultater, vil de være tilbøyelige til å imitere dette.

Ut fra theory of planned behavior vet vi også at holdning til en aktuell atferd er en viktig prediktor for om man vil utføre den, og i dette tilfellet speiler holdningen om man selv vil komme til å utføre fysisk avstraffelse og psykologisk aggresjon som ledd i barneoppdragelsen.

Som jeg har gjort rede for i innledningen er det en del problemer knyttet til holdningsmåling. Ved selvrapporing vil for det første ærlighet være et sentralt tema, for det andre må målet være spesifikt. Ved vår undersøkelse har vi tatt hensyn til dette, ved å legge inn mål for ærlighet og sosial ønskverdighet, og vi har også sett på holdninger som er spesifikke i forhold til barndomsopplevelsene. Vi har da også funnet at det er en holdningsspesifisitet, i tillegg til en sammenheng mellom flere ulike opplevelser og holdninger til aggresjon og vold.

Biologiske faktorer spiller også en rolle for aggressivitet, sammen med miljømessige faktorer. Dersom barnas (subjektenes) foreldre er genetisk predisponert for aggressiv atferd, vil de også trolig forsterke, modellere eller på andre måter skape miljø som forsterker aggressivitet i barna sine, i tillegg til at barna selv aktivt skaper egne miljø som er overens med sine individuelle egenskaper, og på den måten danne et miljø for aggresjon og voldelig atferd også utenfor familien. Slik blandes miljømessige påvirkninger sammen med genetiske påvirkninger. Holdningene til vold har da mulighet for å forsterkes i flere miljø, og vil på den måten kunne bli sterkere og mer vedvarende.

Reversibelt eller irreversibelt? Svært stressende opplevelser barn har, kan føre til markert psykopatologi der og da (Schaffer, 1996). Enkeltopplevelser, derimot, produserer sjeldent langtids-konsekvenser på egen hånd, konsekvensene må ses i kontekst av mer kontinuerlige opplevelser som for eksempel endrede familiebetingelser. Til og med kronisk motgang fører ikke alltid til permanent skade. I studier av barn eksponert for langvarig deprivasjon, kan uønskede effekter reverseres gjennom drastiske endringer i oppvekstbetingelsene. Grunnen til at ikke alle barn bukker under for erfaringer med motgang er at andre faktorer enn selve hendelsen spiller inn, og som tar form av både risikofaktorer og beskyttende faktorer. Mange av disse er ennå ikke identifisert gjennom forskning. Et sett av disse faktorene er sårbarhet/resiliens. Forsøk på å benytte tidlig erfaring som prediktor for langtids-utfall har ikke vist seg suksessfulle, isteden må de utviklingsmessige stiene som individer tar studeres ved longitudinelle metoder, for slik å undersøke alle leddene i lenken heller enn det første og siste. På denne måten blir det mulig å gjøre rede for det faktum at ulike barn ender opp på ulike måter etter å ha opplevd samme vanskelige betingelser. Slike studier har vist at kjeder av motgang kan brytes på ulike punkter, og at det endelige utfallet avhenger av måten man behandler spesielle livsoverganger. Det å studere utvikling på denne måten peker i da i retning

mot en mer variert og dynamisk prosess enn ethvert forsøk på å se på tidlige erfaringer som en endelig påvirkning på personlighetsutvikling.

Menneskelig utvikling er både kontinuerlig og ikke-kontinuerlig. Å kunne predikere senere psykopatologi fra barndomsopplevelser ville ha mange fordeler, men direkte linker er så langt ikke funnet. Den største andelen av kontinuitet finner man i utviklingen av antisosial atferd, eksternaliserende symptomer generelt synes å være mer vedvarende enn internaliserende. Og dessuten, kontinuitet er mest trolig under betingelsen av stabilitet i miljøet. Intervensjoner i forhold til voldelige hjem, med tilmelding til barnevern, kan da være en beskyttende faktor for barn som lever under svært vanskelige betingelser. Hjelp til endring kan da komme i form av bred støtte og opplæring i hjemmet, eller plassering i fosterhjem.

I forhold til å avgjøre hvilke barn som er mest sårbare for stress, har kjønn vist seg som en konsistent prediktor gjennom flere studier (Schaffer, 1996). I en longitudinell studie av E. E. Werner og Smith (1982, i Schaffer, 1996) på Hawaii, ble gutter funnet å være mindre resiliente i forhold til en rekke stress, psykologisk så vel som fysisk. Flere gutter enn jenter opplevde flere helsemessige komplikasjoner allerede fra før fødsel, og krevde i høyere grad enn jenter, medisinsk tilsyn. I forhold til effekter av fattigdom, ustabil familieliv og mangel på intellektuell stimulering i hjemmet, reagerte også gutter kraftigere enn jenter. Jenter generelt virket til å klare seg bedre under et bredt spekter av stress enn gutter. Dette mønsteret er typisk for flere rapporter: splittelse i familien, skilsmisse, psykisk lidelse hos foreldre, arbeidende mor, fraværende far har alle blitt funnet å produsere større forekomst av alvorlige reaksjoner hos gutter enn hos jenter. Jevnt over i barndommen er derfor forekomsten av atferdsproblemer, emosjonell mistilpasning, lærevansker, antisosial atferd, og nevrotiske og psykotiske lidelser større hos hankjønn. Ingen tilfredsstillende forklaring eksisterer for slik forskjell i sårbarhet, eller at det faktisk at det skjer en reversering i puberteten, hvor hunkjønn fra da av viser større sårbarhet.

Å forstå kildene til sårbarhet og resiliens hjelper oss til å bedre planlegge strategier for intervensjon rettet mot å forebygge eller i det minste minimere uønskede effekter på barn utsatt for stress. Masten (1994, i Schaffer, 1996) har lagt frem fire grunnleggende strategier for dette: (1) redusere barnets sårbarhet gjennom for eksempel å eliminere fattigdom eller forhindre fødselskomplikasjoner, (2) redusere eksponering for stress ved for eksempel å tilby medierende tilbud til foreldre i skilsmisse for på den måten å dempe konflikter, (3) øke tilgjengeligheten for ressurser til barn i risikozonen, for eksempel ved å varsle lærere om sårbare barns behov, og (4) mobilisere beskyttende prosesser, for eksempel fremme positive forhold med foreldrene.

Begrensninger og implikasjoner

Retrospektiv gjenhentingsbias. Undersøkelsen benytter seg av en voksen gjenhenting (retrospektiv) av minner fra barndommen, noe som byr på utfordringer i denne typen studier, da det kan være mange mulige feilkilder som påvirker hukommelsen. Det vil alltid være en problemstilling om hvor godt og nøyaktig man husker barndomsopplevelser som voksen. Retrospektiv gjenhentingsbias betyr at måten vi husker fortiden på, avgjøres av nåtiden (Paris, 2000). De som er fornøyde og lykkelige i nåtiden er mer trolige å glemme dårlige hendelser og huske gode, mens de som er ulykkelige og misfornøyde heller vil fokusere på dårlige minner og avskrive de gode. Dessuten overvurderer mennesker tidligere smerte når de opplever lignende motgang i nåtiden. Denne tendensen til å omskrive ens personlige historie i lys av nåværende lidelse er et godt eksempel på gjenhentingsbias. I vår sammenheng kan det være at man er deprimert eller at man nylig har opplevd en voldsepisode eller lever i et voldelig forhold, og derfor har lettere tilgang på de vonde minnene fra barndommen. Videre kan personer ønske å forklare nåværende plager eller feil på en annen måte enn ved personlig tilkortkommenhet. Å forklare slikt ut fra barndommens erfaringer og foreldrene sine gir en mulighet til å opprettholde en viss grad av selvtillit (Deutsch, 1960, i Paris, 2000).

I flere empiriske studier på foreldreskap som har brukt selvrappport-instrumenter er det funnet resultater på en stor variasjon i beskrivelser av foreldre ute av stand til å utføre de mest grunnleggende oppgaver. De mest oppsiktsvekkende funnene er rapportert fra klinisk deprimerte personer, samt studier av pasienter med personlighetsforstyrrelser. Hvis disse rapportene skal tas for god fisk, vil de indikere at når foreldre feiler i å gi nok kjærlighet og oppmuntre til autonomi, setter de barna sine i stor fare. Hvordan kan vi så forsikre oss om at voksnes beskrivelser av barndomsopplevelser er nøyaktige? For det første kan variasjoner i temperament og personlighetstrekk påvirke hvordan man oppfatter mulig emosjonell neglisjering. For det andre kan vi ikke avskrive muligheten for at retrospektive mål på foreldreskap reflekterer gjenhentingsbias, hvor personer i nød har tendens til å huske fortiden på en negativ måte. For å forebygge dette problemet trenger vi prospektive studier hvor foreldreskap måles direkte underveis i barndommen, og hvor ansamlinger av påvirkede barn følges inn i voksenlivet. Et tredje problem er at de fleste assosiasjoner mellom risikofaktorer og utfall viser statistiske, men ikke prediktive, sammenhenger mellom foreldreatferd og psykologiske symptomer. Dessuten har de fleste barn en medfødt kapasitet til å overkomme defekter i oppdragelsen, foreldre skal være svært giftige for at barna skal utvikle vedvarende negative effekter.

Selv når problemer i voksenlivet og barndomsopplevelser løper parallelt, er det vanskelig å vise en kausalitet mellom dem. Det er andre mulige forklaringer, blant annet latente variabler som abnormt temperament og personlighetstrekk, som kan forårsake de samvarierende problemene tidlig og senere i livet. Som nevnt i innledningen, kan tidlige mål på temperament predikere senere aggressivitet, noe som er en refleksjon av at genetiske faktorer kan påvirke atferd på flere måter ved ulike alder: irritabilitet, høyt aktivitetsnivå, irregulærhet og distraherbarhet i spedbarnsalder har alle vist seg som forgjengere til aggressivitet, og kan også tenkes å være slike ting som barn faktisk kan bli straffet for av foreldrene, ut fra at det blir

ansett som uønsket atferd. Det er vist at reviktimisering er en fare ved å være utsatt for fysisk avstraffelse, da kan man se for seg hendelsene som en slags domino-effekt, hvor den fysiske avstraffelsen/de negative barndomsopplevelsene var en av de første brikkene som falt, noe som kan forklare hvorfor enkelte sliter som voksne etter å ha opplevd slikt som barn. Uansett bør vi se på slike funn med forsiktighet. Selv om giftig foreldreskap har verre effekter enn middelmådig foreldreskap, overlever de fleste barn slike erfaringer. De kan kjenne på indre sår og arr, men majoriteten blir ikke alvorlig dysfunksjonelle. Det endelige utfallet av barns erfaringer med oppdragelsen avhenger ofte av andre, hovedsakelig indre karakteristikk, i tillegg til faktorer utenfor familien.

En potensiell begrensning på studiens validitet kan være utvalgsstørrelsen ($n=387$), den store andelen kvinnelige respondenter ($n=271$), i tillegg til en noe lavere responsrate enn det som er ønskelig i spørreundersøkelser på tilnærmet 39 %. Det at utvalget består av studenter kan være et problem i forhold til å generalisere til normalpopulasjonen.

Hvilke implikasjoner gir studien? Det at holdninger påvirkes i spesifikk retning av barndomsopplevelser, betyr det at de som utsettes for fysisk avstraffing osv, og dermed får positive holdninger til den typen atferd, kommer til å utføre den selv når de skal oppdra egne barn? Som presentert i innledningen, sier holdningsteorien at holdninger ikke er de eneste faktorene nødvendige for å predikere atferdsmessige responser, og noen ganger er de ikke engang blant de viktigste faktorene. Vi kan derfor ikke si noe sikkert om konsistensen mellom holdningene til denne typen atferd og senere utført atferd, mengden avhenger av den bestemte holdningen, personen, atferden og situasjonen. Disse variablene påvirker forholdet mellom holdning-atferd, og i mange tilfeller kan to eller flere av dem linkes til underliggende prosesser- Holdningers effekt på atferd er indirekte, holdninger skaper intensjoner om å handle, som igjen avgjør atferden. For å predikere må intensjoner og persepsjoner av kontroll vurderes i forhold til den bestemte atferden man er interessert i, og den spesifiserte konteksten

må være lik den atferden er ment å skje i. Dette har ikke studien vår hatt fokus på. Men holdning er en determinant for atferd, slik at om man ønsker å se videre på risikoen for videreføring av volden, må fokus rettes mot subjektive normer, opplevelsen av atferdskontroll og intensjoner, som ligger til grunn for variasjonen i faktisk utført atferd. I tillegg bør man ta med tidligere atferd i prediksjonen.

Vold avler vold? Tidligere forskning har vist at uheldige tidligere erfaringer kan gjøre det vanskeligere for barn å takle senere motgang. Det å bli utsatt for fysisk avstraffelse, eller maktsterk disiplinering generelt, øker sjansene for reviktimisering, i tillegg til at fysisk avstraffelse er en risikofaktor i seg selv for å oppleve en rekke negative hendelser med påfølgende alvorlige konsekvenser. Effekten av tidligere historie på nåværende atferd kanaliseres gjennom individets selvtillit, og opplevd atferdskontroll påvirkes av erfaringer med mestring påvirker selvtilliten og troen på at det nytter å prøve. I modellen for planlagt atferd, Theory of Planned Behavior, har Ajzen satt fram ulike punkter for prediksjon av atferd. En sentral faktor er individets intensjon om å utføre en gitt atferd. Intensjoner er tenkt å være de motivasjonelle faktorene som påvirker atferd, er indikasjon på hvor hardt man er villig til å prøve, hvor mye innsats man er villig til å legge ned for å utføre atferden. Determinantene for intensjon er holdning til atferden, subjektive normer og opplevd atferdskontroll. I forhold til vårt tema vil da modellen kunne se slik ut: Holdning til fysisk avstraffelse sammen med normene i miljøet og ens oppfatning av kontroll over en slik handling påvirker intensjonen som er å oppdra barnet sitt på best mulig måte, da med eller uten bruk av fysisk avstraffelse. En kan tenke seg at de som har en positiv holdning til fysisk avstraffelse, kanskje har vokst opp i et miljø hvor normen tilsier at man skal slå barn for å oppdra dem, og de kan ha erfaringer med at dette virker, og man har erfart og lært seg av sine egne foreldre, hvordan man skal gjøre det. Dette vil påvirke den opplevde atferdskontrollen slik at man synes dette er noe man kan, mens det motsatte, nemlig det å oppdra barnet uten å

bruke fysisk avstraffelse, er noe man ikke føler man mestrer. Intensjonen er å oppdra barnet sitt på den beste og riktige måten, noe de tre determinantene legger relativt klare premisser for, og man kan da anta at sannsynligheten for at man faktisk vil benytte seg av fysisk avstraffelse, er stor. Ifølge forskningen og teoriene gjennomgått i innledningen, kan man anta at sannsynligheten for at de med positive holdninger til bruk av fysisk avstraffelse og andre destruktive metoder som ledd i barneoppdragelsen, kommer til å benytte dem, er relativt høy. Dette kan da føre til at deres barn vil utvikle de samme positive holdningene og ta dem med seg videre, slik at aggresjonen og volden føres videre i mange generasjoner. Vold avler vold utfra dette bildet.

Fremtidig forskning bør/kan ta sikte på å finne forebyggende faktorer for holdning til fysisk avstraffelse av barn. Ut fra tilmeldinger til politi og barnevern er det et problem for mange barn at de vokser opp med vold og aggresjon, og en kan anta at det er mørketall, da dette er noe folk ikke er åpne om. Mange kommuner har tilbud om foreldrekurs, hvor man kan lære gode strategier for oppdragelse, og dette er noe man bør satse enda tyngre på, for å forhindre at flere barn skal oppleve å bli slått, i tillegg til å forebygge samfunnsmessige konsekvenser av økt aggressiv atferd og aksept av det. Det vil dessuten være interessant å sammenligne denne studien med den nasjonale når denne foreligger, for å se på eventuelle forskjeller og likheter mellom studenter og ikke-studenter, samt å få flere respondenter som selv har barn og aktivt bedriver barneoppdragelse. Man burde dessuten satse på longitudinelle studier, hvor man ser på opplevelser som kan påvirke utviklingen av holdningene utover selve barndomsopplevelsene. Det kan dreie seg om reviktimisering, kontinuerlig avstraffing opp gjennom hele barndommen, beskyttende faktorer osv.

Konklusjon

Spørreundersøkelsen og denne studien har visse begrensninger, likevel tyder resultatene på at opplevelser i barndommen påvirker holdningene vi får som voksne. Det dreier seg da om holdningsspesifisitet, hvor holdningene som påvirkes er relatert direkte til opplevelsen. De som har blitt utsatt for fysisk avstraffelse som barn, er positive til bruk av fysisk avstraffelse av barn som ledd i oppdragelsen, osv. I tråd med tidligere forskning er det funnet en kjønnsforskjell, menn utsatt for fysisk avstraffelse er langt mer positive til det enn kvinner utsatt for det samme. Det bør utvises forsiktighet i forhold til å generalisere funnene ut over studentpopulasjonen, samtidig som det, ut fra tidligere forskning, ikke er urealistisk å anta lignende resultater i normalpopulasjonen, men styrken på assosiasjonene kan fortone seg annerledes, avhengig av karakteristikk hos det aktuelle utvalget. Framtidig forskning bør undersøke hvilke andre faktorer eller opplevelser som bidrar i holdningsdannelsen, samt beskyttelsesfaktorer, slik at man lettere kan hjelpe barn som sliter, og unngå provoldelige holdninger og videreføring av volden til neste generasjon. Videre forskning på norske utvalg er nødvendig, og burde inkludere større utvalg av studenter samt normalpopulasjonen for å se om de herværende resultatene er valide. I tillegg bør man prøve på å få flere menn med i utvalget, da det til nå er en stor overvekt av kvinner.

Referanser

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavioral and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. & Madden, T. J. (1986). Prediction of goal-directed behavior: Attitudes, intentions and perceived behavioral control. *Journal of Experimental Social Psychology*, 22, 453-74.
- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. *Barneloven*.
<http://www.regjeringen.no/nm/dep/bld/dok/regpubl/otprp/2008-2009/otprp-nr-104-2008-2009-/6/1.html?id=567773#>
- DeMaio, T. J. (1984). Social Desirability and Survey Measurement: A review, *Surveying Subjective Phenomena*, 2, pp. 257-281. New York: Russell Sage.
- Drammens Tidende (28.10.2010). *Avdekker foreldrevold*. Fra <http://dt.no/nyheter/avdekker-foreldrevold-1.5753844>. Lastet ned 28.10.2010.
- Eagly, A. H. og Chaiken, S. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Wadsworth Group/Thomson Learning.
- Eikemo, T. A. & Clausen, T. H. (red) (2007). *Kvantitativ analyse med SPSS. En praktisk innføring i kvantitative analyseteknikker*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim.
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Westley.
- Gershoff, E. (2002). Corporal Punishment by Parents and Associated Child Behaviors and Experiences: A Meta-Analytic and Theoretical Review. *Psychological Bulletin*, 128, 539-579.
- Gravdal, L. og Sandal, G. M. (2004). Sosial ønskevridighet: Marlow-Crowne Social Desirability Scale i norsk forkortet utgave. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 41, s 729-730.
- Johannesen, A (2008). *Introduksjon til SPSS*. Abstrakt forlag as, Oslo.
- Kirkengen, A: L. (2005). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Langdridge, D. (2004). *Psykologisk forskningsmetode. En innføring i kvalitative og kvantitative tilnærminger*. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim, 2006.
- Larsen, V. S. (2008). *Parental Punitive Behaviour and Neglect as Predictors of Depressive Symptoms in a Sample of Students*. Graduate Thesis in Psychology. NTNU, Trondheim.
- Maio, G. R. & Haddock, G. (2010). *The Psychology of Attitudes and Attitude Change*. SAGE Publications Ltd.

- Mossige, S. & Stefansen, K. (red) (2007). *Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporderingsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA rapport 20/07.
- Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (2007). *Barn som opplever vold i hjemmet – Kunnskapsstatus*. Fra http://www.nkvts.no/tema/Sider/Barnsomoplevervoldihjemmet_Kunnskapsstatus.aspx. Lastet ned 20.04.2010.
- NTB (21.04.2010). Ett av ti barn er for klaps og smekk. *Vårt Land*. Fra <http://www.vl.no/samfunn/article21918.zrm> Lastet ned 21.04.2010.
- NTB (28.10.2010). Kraftig økning av vold mot barn. *Dagbladet*. Fra <http://www.dagbladet.no/2010/10/28/nyheter/vold/innenriks/politi/barn/14038493/> Lastet ned 28.10.2010.
- NTB (22.02.2011). Høyre-profil vil gjeninnføre spanskrør i skolen. *Dagbladet*. Fra <http://www.dagbladet.no/a/15525082/> Lastet ned 22.02.2011.
- Oskamp, S. og Schultz, P. W. (2004). *Attitudes and opinions*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Mahwah, New Jersey, London.
- Paris, J. (2000). *Myths of Childhood*. Taylor & Francis Ltd.
- Santos, J. R. A. (1999) Cronbach's Alpha: A Tool for Assessing the Reliability of Scales. *Journal of Extensions*. 37. Fra <http://www.joe.org/joe/1999april/tt3.php> Lastet ned 21.01.2011.
- Schaffer, H. R. (1996). *Social development*. Blackwell Publishers Ltd.
- Stensen, K. (2009). *Kan erfaringer med aggresjon i hjemmet i barndommen forklare noe av variansen for den mentale helsen i tidlig voksenalder, samt aggressiv atferd overfor egen partner?* Masteroppgave, NTNU, Trondheim.
- Straus, M. A. & Gelles, R. J. (1990). *Physical violence in American families. Risk Factors and Adaptions to Violence in 8,145 Families*. Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London (U.K.).
- Straus, M. (1994). *Beating the Devil Out of Them: Corporal Punishment in American Families*. Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London (UK).
- Straus, M. (1998). Identification of child maltreatment with the parent-child conflict tactics scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse & Neglect*, 22, pp. 249-270. Fra <http://pubpages.unh.edu/~mas2/CTS17.pdf> (lastet ned 23.10.2010).
- SPSS FAQ. What does Cronbach's alpha mean? *UCLA: Academic Technology Services, Statistical Consulting Group*. Fra <http://www.ats.ucla.edu/stat/spss/faq/alpha.html> (lastet ned 3.2.2011).

Tourangeau, R. & Yan, T. (2007). Sensitive Questions in Surveys. *Psychological Bulletin*, 133, pp. 859-883.

Towe-Goodman and Teti, 2008. Power Assertive Discipline, Maternal Emotional Involvement and Child Adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22, 648-651.

Widom & Shepard (1996). Accuracy of Adult Recollections of Childhood Victimization: Part 1. Childhood Physical Abuse. *Psychological Assessment*, 8, 412-421.

Østli, K. (2009). Gutten som ble usynlig. *Aftenposten*. Fra

<http://www.aftenposten.no/amagasinet/article3035648.ece> (lastet ned 12.5.2010).

Appendix

DEN INTERNASJONALE FORELDREOMSORGSSTUDIEN 2008 STUDENTVERSJON

Disiplinering eller korrigerende av upassende atferd er et av de viktigste elementene i oppdragelsen av barn. Hensiktsmessig, veloverveid disiplinering kan ha positive effekter på barns atferd. På den andre siden kan noen former for disiplinering føre til problemer for barn. Denne studien har til hensikt å finne ut mer om bredden i disiplineringsformer foreldre benytter og effektene dette har på barna i voksen alder. Undersøkelsen er en del av en større internasjonal studie i samarbeid med professor Murray A. Straus ved Universitetet i New Hampshire, USA.

Spørreskjemaet inneholder spørsmål om barndomserfaringer med disiplinering, familiebakgrunn, ditt forhold til dine foreldre, andre familieforhold, nåværende parforhold, og nåværende helsetilstand/tilpasning. I tillegg er det spørsmål om dine holdninger til disiplinering, barneoppdragelse og aggresjon, og til individets rolle i familien og samfunnet.

Det understrekes at det er frivillig å delta i undersøkelsen. Alle opplysninger som registreres i undersøkelsen vil bli behandlet konfidensielt. Ved publisering/rapportering vil data grovkategoriseres for å sikre full anonymitet. Undersøkelsen er tilrådt av Personvernombudet, NSD, august 2008.

Har du spørsmål om undersøkelsen kan du kontakte førsteamanuensis Mons Bendixen, Psykologisk institutt, tlf. 73 59 74 84.

Av og til når folk tenker på livet sitt og opplevelser i familien føler de at de kan ha nytte av hjelp og støtte gjennom å snakke med noen om opplevelsene. Ønsker du dette kan du kontakte SiTs psykososiale helsetjeneste, tlf. 73 55 16 60, eller studentprestene, tlf. (735)91980.

Vi kan dessverre ikke betale deg for tiden det tar fylle ut skjemaet, men vi legger ved kr 10,- som en symbolsk kompensasjon. Bruk den til en kopp kaffe el.l. når du er ferdig med skjemaet! Når skjemaet er ferdig utfyllt, putter du det i returkonvolutt og legger det i en postkasse. Porto er betalt.

Vennlig hilsen

Line Y. Søltnæs
psykologstudent

Kenneth Stensen
mastergradsstudent

Mons Bendixen
førsteamanuensis

Psykologisk institutt

 NTNU
Det skapende universitet

Vennligst les følgende instruksjon før du fortsetter:

- Dersom du utelukkende ble oppdratt av dine biologiske foreldre, skal svarene på de følgende spørsmålene gjelde dem.
- Dersom du ble oppdratt av noen andre i tillegg til dine biologiske foreldre, skal svarene på de følgende spørsmålene gjelde den morsfiguren og farsfiguren som spilte størst rolle i din oppdragelse da du var 10 år gammel.
- Dersom f.eks. din biologiske far delte omsorgen for deg med din biologiske mor og stefar, skal svarene gjelde den farsfiguren som spilte størst rolle i å oppdra deg.
- Dersom du ble oppdratt av to foreldre av samme kjønn, vennligst forklar under «Annet» (f.eks. at du rapporterer om biologisk far som «Far» og den andre faren som «Mor», eller biologisk mor som «Mor» og bestemor som «Far»).

8. Hvilken morsfigur eller annen foreldrefigur vil du beskrive (personen som spilte størst rolle i å oppdra deg da du var 10 år gammel)? NB: Bare ett kryss!

Biologisk mor	☐	1	Fostermor.....	☐	3
Adoptivmor.....	☐	2	Stemor	☐	4
Annen kvinnelig slektning (spesifiser slektskap ↓)	☐		Fars kjæreste	☐	5
Annen (spesifiser forhold og kjønn ↓).....	☐			☐	6
				☐	7

Annen kvinnelig slektning/Annen: ↓ STORE BOKSTAVER, bare ett tegn pr. felt.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Hvilken farsfigur eller annen foreldrefigur vil du beskrive (personen som spilte størst rolle i å oppdra deg da du var 10 år gammel)? NB: Bare ett kryss!

Biologisk far	☐	1	Fosterfar.....	☐	3
Adoptivfar	☐	2	Stefar	☐	4
Annen mannlige slektning (spesifiser slektskap ↓)	☐		Mors kjæreste	☐	5
Annen (spesifiser forhold og kjønn ↓).....	☐			☐	6
				☐	7

Annen mannlige slektning/Annen: ↓ STORE BOKSTAVER, bare ett tegn pr. felt.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NB: Når vi i resten av dette spørreskjemaet spør om dine foreldre eller mor og far, mener vi mors- og farsfiguren du krysset av for på spørsmål 8 og 9.

10. Hvor høy utdanning har din mor, din far og du selv? NB: Her setter du ett kryss i hver kolonne, ett for mor, ett for far og ett for deg selv.

	MOR	FAR	DU SELV
Grunnskole	☐ 1	☐ 1	☐ 1
Noe videregående skole.....	☐ 2	☐ 2	☐ 2
Fullført videregående skole	☐ 3	☐ 3	☐ 3
Noe høyskole eller teknisk fagskole	☐ 4	☐ 4	☐ 4
Fullført 3-årig høyskole eller universitet	☐ 5	☐ 5	☐ 5
Påbegynt mastergrad eller tilsvarende	☐ 6	☐ 6	☐ 6
Fullført mastergrad eller tilsvarende, eller høyere (f.eks. dr.grad)	☐ 7	☐ 5	☐ 5

17. Hva er din etniske tilhørighet? ⇨
Asiatisk.....	☐	1	Latinamerikansk ...	☐	5
Afrikansk	☐	2	Arabisk	☐	6
Europeisk	☐	3	Blandet etnisitet	☐	7
Samisk/kvensk	☐	4	Annet (forklar ⇓) ...	☐	8

Annet: STORE BOKSTAVER, bare ett tegn pr. felt.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

18. Hadde foreldrene dine råd til å kjøpe nye klær til deg da du var 10 år gammel? ⇨
Nei.....	☐	1
Ja	☐	2
19. Hadde foreldrene dine råd til fisk eller kjøtt til middag tre dager i uken eller mer da du var 10 år gammel? ⇨
Nei.....	☐	1
Ja	☐	2
20. Hadde foreldrene dine problemer med å betale uforutsette regninger på kr 2000 eller mer da du var 10 år gammel? ⇨
Nei.....	☐	1
Ja	☐	2

B. UPASSENDE ATFERD VED 10-ÅRSALDEREN

NB: Når vi i dette spørreskjemaet bruker uttrykket «disiplinering» eller «å disiplinere», mener vi alle former for korrigerende av upassende atferd hos barn.

1. Barn oppfører seg upassende på mange ulike måter og i mange forskjellige situasjoner, f.eks. i forbindelse med leggetid, spising, når de blir disiplinert, når de slåss med søsken etc. Vennligst gi to eksempler på mindre alvorlig upassende atferd fra din side rundt 10-årsalderen, og to eksempler på grovt upassende atferd fra din side rundt 10-årsalderen. *Skriv STORE BOKSTAVER, bare ett tegn pr. felt. Bruk stikkord.*

To eksempler på mindre alvorlig upassende atferd fra din side ved 10-årsalderen: Skriv STORE BOKSTAVER!

1.	
2.	

To eksempler på grovt upassende atferd fra din side ved 10 års alder: Skriv STORE BOKSTAVER!

3.	
4.	

2. Tenk på året da du fylte 10 år. Hvor ofte gjentok du <u>mindre alvorlig upassende atferd</u> etter at foreldrene dine hadde disiplinert deg? Aldri ☐ 1 Ikke det året, men i et tidligere eller senere år..... ☐ 2 1-2 ganger det året..... ☐ 3 3-5 ganger det året..... ☐ 4 6-9 ganger det året..... ☐ 5 Månedlig (10 til 14 ganger det året)..... ☐ 6 Noen få (2-3) ganger i måneden..... ☐ 7 Ukentlig (1-2 ganger i uka)..... ☐ 8 Flere ganger i uka (3-4 ganger i uka)..... ☐ 9 Daglig (5 eller flere ganger i uka)..... ☐ 10 To eller flere ganger om dagen..... ☐ 11	3. Tenk på året da du fylte 10 år. Hvor ofte utførte eller deltok du i <u>grovt upassende atferd</u>? Aldri..... ☐ 1 Ikke det året, men i et tidligere eller senere år..... ☐ 2 1-2 ganger det året..... ☐ 3 3-5 ganger det året..... ☐ 4 6-9 ganger det året..... ☐ 5 Månedlig (10 til 14 ganger det året)..... ☐ 6 Noen få (2-3) ganger i måneden..... ☐ 7 Ukentlig (1-2 ganger i uka)..... ☐ 8 Flere ganger i uka (3-4 ganger i uka)..... ☐ 9 Daglig (5 eller flere ganger i uka)..... ☐ 10 To eller flere ganger om dagen..... ☐ 11

4. Hvem av foreldrene hadde mest ansvar for å disiplinere deg når du hadde gjort noe upassende på den tiden da du var 10 år gammel? ⇒
Mor hadde <u>mye</u> mer ansvar for å disiplinere meg enn far ..	□	1
Mor hadde <u>noe</u> mer ansvar for å disiplinere meg enn far ...	□	2
Mor og far delte denne siden av oppdragelsen likt	□	3
Far hadde <u>noe</u> mer ansvar for å disiplinere meg enn far	□	4
Far hadde <u>mye</u> mer ansvar for å disiplinere meg enn far ...	□	5

5. Hvor rettferdige synes du foreldrene dine var når de skulle disiplinere deg på den tiden da du var 10 år gammel?

NB: Her setter du ett kryss i hver kolonne, ett for mor og ett for far.

	MOR		FAR
Disiplineringen var <u>ofte</u> for streng i forhold til det jeg hadde gjort.....	□	1	□
Disiplineringen var <u>av og til</u> for streng i forhold til det jeg hadde gjort	□	2	□
Disiplineringen var stort sett rettferdig	□	3	□
Disiplineringen var <u>av og til</u> for mild i forhold til det jeg hadde gjort.....	□	4	□
Disiplineringen var <u>ofte</u> for mild i forhold til det jeg hadde gjort	□	5	□

C. HVA GJORDE FORELDRENE DINE FOR Å DISIPLINERE DEG?

NB: På de følgende spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 11. ⇒

1 = Aldri

2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år

3 = 1-2 ganger det året

4 = 3-5 ganger det året

5 = 6-9 ganger det året

6 = Månedlig (10 til 14 ganger det året)

7 = Noen få (2-3) ganger i måneden

8 = Ukentlig (1-2 ganger i uka)

9 = Flere ganger i uka (3-4 ganger i uka)

10 = Daglig (5 eller flere ganger i uka)

11 = To eller flere ganger om dagen

Tenk på tiden omkring da du fylte 10 år. I situasjoner da du utførte mindre alvorlig eller grovt upassende atferd, hvor ofte hendte det at foreldrene dine ...

1. ... ga eller forklarte deg regler du skulle forholde deg til for at du ikke skulle gjenta upassende atferd?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
2. ... tok fra deg lommepenger, leker, eller andre privilegier på grunn av upassende atferd?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
3. ... ga deg «time out» eller sendte deg på rommet ditt?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
4. ... ropte eller skrek til deg?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
5. ... ristet deg eller grep tak i deg for å få din oppmerksomhet?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
6. ... ga deg noe annet å holde på med istedet for det du gjorde som var galt? ...	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
7. ... prøvde å få deg til å føle deg skamfull eller skyldig?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
8. ... gikk inn for å overse at du oppførte deg upassende?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
9. ... ristet deg, ga deg et smekk eller fiket til deg?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
10. ... slo deg med teppebanker, hårbørste, belte, eller andre gjenstander?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
11. ... ga deg ros for endelig å slutte med dårlig oppførsel, eller for at du oppførte deg pent?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
12. ... holdt tilbake hengivenhet ved å gi deg en kald skulder eller ved å unnlåte å klemme eller kysse deg?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
13. ... sendte deg til sengs uten kveldsmat?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
14. ... fortalte deg at de passet på for å se om du gjorde noe galt?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
15. ... ga deg penger eller andre ting for endelig å slutte med dårlig oppførsel, eller for at du oppførte deg pent?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
16. ... viste deg hva som var riktig å gjøre?	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
17. ... lot deg oppføre deg dårlig slik at du selv måtte ta konsekvensene?.....	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

NB: På disse spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 11. →

1 = Aldri
 2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år
 3 = 1-2 ganger det året
 4 = 3-5 ganger det året
 5 = 6-9 ganger det året

6 = Månedlig (10 til 14 ganger det året)
 7 = Noen få (2-3) ganger i måneden
 8 = Ukentlig (1-2 ganger i uka)
 9 = Flere ganger i uka (3-4 ganger i uka)
 10 = Daglig (5 eller flere ganger i uka)
 11 = To eller flere ganger om dagen

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
18. ... ga deg ekstra oppgaver/husarbeid som en konsekvens?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. ... fikk deg til å gjøre noe for å rette opp det du hadde gjort, f.eks. betale for en knust rute?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. ... sa til deg at du var lat, hensynsløs, tankeløs, el.l. når du ikke oppførte deg bra?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. ... holdt tilbake lommepenger, leker eller andre privilegier inntil du gjorde det de ønsket du skulle gjøre?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. ... passet på for å se om du oppførte deg upassende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. ... passet på slik at de kunne si til deg at du oppførte deg pent?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24. ... fikk deg til å be om unnskyldning eller si du var lei for at du hadde gjort noe upassende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
25. ... vasket munnen din med såpe eller ga deg noe annet med vond smak?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
26. ... ga deg husarrest eller begrenset aktiviteten din utenfor hjemmet på grunn av upassende atferd?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

D. ANDRE TING SOM SKJEDDE NÅR FORELDRENE DINE DISIPLINERTE DEG

Disse påstandene handler om ting foreldrene dine gjorde når de måtte disiplinere deg da du var ca 10 år gammel, og hvordan du reagerte på dette.

- | | Aldri
1 | Nesten
aldri
2 | Noen
ganger
3 | Vanlig-
vis
4 | Altid el.
nesten
alltid
5 |
|---|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|------------------------------------|
| M1. Du visste hva slags atferd mor forventet av deg | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F1. Du visste hva slags atferd far forventet av deg | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M2. Mor passet på for å være sikker på at du oppførte deg etter disiplinering | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F2. Far passet på for å være sikker på at du oppførte deg etter disiplinering | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M3. Når hun disiplinerte deg, gjorde eller sa mor noe for å vise at hun elsket og støttet deg | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F3. Når han disiplinerte deg, gjorde eller sa far noe for å vise at han elsket og støttet deg | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M4. Mor gjorde det klart for deg hva konsekvensene av upassende atferd var | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F4. Far gjorde det klart for deg hva konsekvensene av upassende atferd var | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M5. Når mor gjorde noe for å disiplinere deg, ignorerte du det | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F5. Når far gjorde noe for å disiplinere deg, ignorerte du det | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M6. Mor ble veldig sint når du oppførte deg upassende | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F6. Far ble veldig sint når du oppførte deg upassende | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| M7. Når du oppførte deg upassende reagerte mor uten å tenke seg om | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| F7. Når du oppførte deg upassende reagerte far uten å tenke seg om | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

	Aldri 1	Nesten aldri 2	Noen ganger 3	Vanlig- vis 4	Altid el. nesten alltid 5
M8. Du syntes at mor gjorde det rette når hun disiplinerte deg	☐	☐	☐	☐	☐
F8. Du syntes at far gjorde det rette når han disiplinerte deg	☐	☐	☐	☐	☐
M9. Mor var uenig i måten far disiplinerte deg på.....	☐	☐	☐	☐	☐
F9. Far var uenig i måten mor disiplinerte deg på.....	☐	☐	☐	☐	☐
M10. Mor forklarte hvorfor hun gjorde som hun gjorde når hun disiplinerte deg.....	☐	☐	☐	☐	☐
F10. Far forklarte hvorfor han gjorde som han gjorde når han disiplinerte deg	☐	☐	☐	☐	☐
M11. Mor disiplinerte deg igjen hvis du gjentok den upassende atferden	☐	☐	☐	☐	☐
F11. Far disiplinerte deg igjen hvis du gjentok den upassende atferden	☐	☐	☐	☐	☐
M12. Når mor disiplinerte deg visste du at hun likevel elsket deg	☐	☐	☐	☐	☐
F12. Når far disiplinerte deg visste du at han likevel elsket deg	☐	☐	☐	☐	☐
M13. Mor telte (f.eks. til tre eller ti) for å advare om at hun ville gjøre noe annet for å disiplinere deg når hun var ferdig med å telle	☐	☐	☐	☐	☐
F13. Far telte (f.eks. til tre eller ti) for å advare om at han ville gjøre noe annet for å disiplinere deg når han var ferdig med å telle	☐	☐	☐	☐	☐
M14. Mor hadde problemer med å håndtere din upassende atferd	☐	☐	☐	☐	☐
F14. Far hadde problemer med å håndtere din upassende atferd.....	☐	☐	☐	☐	☐
M15. Mor virket ansent og stresset av din upassende atferd	☐	☐	☐	☐	☐
F15. Far virket ansent og stresset av din upassende atferd	☐	☐	☐	☐	☐
M16. Det så ut som om mor mistet besinnelsen når du oppførte deg upassende.....	☐	☐	☐	☐	☐
F16. Det så ut som om far mistet besinnelsen når du oppførte deg upassende.....	☐	☐	☐	☐	☐
M17. Du ønsket mor hadde gjort ting anderledes når hun disiplinerte deg	☐	☐	☐	☐	☐
F17. Du ønsket far hadde gjort ting anderledes når han disiplinerte deg	☐	☐	☐	☐	☐
M18. Mor var uenig i fars regler for din atferd.....	☐	☐	☐	☐	☐
F18. Far var uenig i mors regler for din atferd	☐	☐	☐	☐	☐
M19. Mor gjennomførte det hun sa hun ville gjøre	☐	☐	☐	☐	☐
F19. Far gjennomførte det han sa han ville gjøre	☐	☐	☐	☐	☐
M20. Når mor disiplinerte deg, følte du deg fremdeles oppmuntret og støttet.....	☐	☐	☐	☐	☐
F20. Når far disiplinerte deg, følte du deg fremdeles oppmuntret og støttet.....	☐	☐	☐	☐	☐
M21. Mor endret hvordan hun disiplinerte deg etterhvert som du ble eldre.....	☐	☐	☐	☐	☐
F21. Far endret hvordan han disiplinerte deg etterhvert som du ble eldre	☐	☐	☐	☐	☐
M22. Uansett hva mor gjorde, fikk hun deg ikke til å oppføre deg ordentlig	☐	☐	☐	☐	☐
F22. Uansett hva far gjorde, fikk han deg ikke til å oppføre deg ordentlig	☐	☐	☐	☐	☐
M23. Mor endret hvordan hun disiplinerte deg når noe ikke virket på deg	☐	☐	☐	☐	☐
F23. Far endret hvordan han disiplinerte deg når noe ikke virket på deg	☐	☐	☐	☐	☐

E. DINE OPPFATNINGER OM DISIPLINERING

Hva synes du om følgende teknikker for å disiplinere barn som er omtrent 10 år gamle?

Vennligst ta stilling til disse påstandene også om du ikke har barn selv.

	Aldri OK 1	Sjelden OK 2	Vanligvis OK 3	Altid el. nesten alltid OK 4
1. Gi eller forklare regler for barn på den alderen for å forebygge upassende atferd	☐	☐	☐	☐
2. Ta bort lommepenger, leker, eller andre privilegier på grunn av upassende atferd.....	☐	☐	☐	☐
3. Gi barn i den alderen «time out» (eller sende dem på rommet sitt).....	☐	☐	☐	☐
4. Rope og skrike til barn i den alderen	☐	☐	☐	☐
5. Gripe tak i eller riste barn i den alderen for å få deres oppmerksomhet.....	☐	☐	☐	☐
6. Gi barn i den alderen noe annet å holde på med istedet for det de gjør som er galt.....	☐	☐	☐	☐
7. Prøve å få et barn i den alderen til å føle seg skamfull eller skyldig	☐	☐	☐	☐
8. Med vilje overse upassende atferd	☐	☐	☐	☐
9. Rise, smekke til eller fike til barn i den alderen.....	☐	☐	☐	☐
10. Bruke gjenstander som teppebanker, hårbørste, belte el.l. på barn i den alderen	☐	☐	☐	☐
11. Rose barn i den alderen for endelig å slutte med dårlig oppførsel, eller for å oppføre seg pent	☐	☐	☐	☐
12. Holde tilbake hengivenhet fra barn i den alderen ved å gi dem en kald skulder eller ved å unnlate å klemme eller kysse dem.....	☐	☐	☐	☐
13. Sende barn i den alderen til sengs uten kveldsmat.....	☐	☐	☐	☐
14. La barn i den alderen vite at du passer på for å se om de gjør noe galt.....	☐	☐	☐	☐
15. Gi barn i den alderen penger eller andre ting for endelig å slutte med dårlig oppførsel eller for å oppføre seg pent.....	☐	☐	☐	☐
16. Vise barn på den alderen hva som er riktig å gjøre	☐	☐	☐	☐
17. La barn i den alderen oppføre seg upassende slik at de må ta konsekvensene	☐	☐	☐	☐
18. Gi barn i den alderen ekstra oppgaver/husarbeid som en konsekvens	☐	☐	☐	☐
19. Få barn i den alderen til å gjøre noe for å rette opp noe de har gjort, f.eks. betale for en knust rute	☐	☐	☐	☐
20. Si til barn i den alderen at de er late, hensynsløse, tankeløse, el.l. ved upassende atferd	☐	☐	☐	☐
21. Holde tilbake lommepenger, leker, eller andre privilegier inntil barnet gjør som du ønsker.....	☐	☐	☐	☐
22. Passe på barn i den alderen for å se om de oppfører seg dårlig.....	☐	☐	☐	☐
23. Passe på barn i den alderen for å kunne si til dem at de oppfører seg pent	☐	☐	☐	☐
24. Få barn i den alderen til å be om unnskyldning eller si de er lei seg for upassende atferd	☐	☐	☐	☐
25. Vaske munnen til barn i den alderen med såpe eller gi dem noe annet med vond smak.....	☐	☐	☐	☐
26. Gi barn i den alderen husarrest eller begrense deres aktiviteter utenfor hjemmet på grunn av upassende atferd	☐	☐	☐	☐

De neste fire spørsmålene handler om innvirkningen av de ulike tiltakene foreldrene dine brukte for å disiplinere deg på den tiden da du var 10 år.

	Svært positiv effekt 1	Noe positiv effekt 2	Ingen effekt 3	Noe negativ effekt 4	Svært negativ effekt 5	Ikke aktuelt 6
IoD M1. Hvilken effekt hadde den fysiske disiplineringen din <u>mor</u> brukte på ditt forhold til henne?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F1. Hvilken effekt hadde den fysiske disiplineringen din <u>far</u> brukte på ditt forhold til ham?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M2. Hvilken effekt hadde den ikke-fysiske disiplineringen din <u>mor</u> brukte på ditt forhold til henne?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F2. Hvilken effekt hadde den ikke-fysiske disiplineringen din <u>far</u> brukte på ditt forhold til ham?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Disse spørsmålene handler om ting dine foreldre kan ha gjort på den tiden da du var 10 år gammel.

APQ/GPBS/BPBQ/PARQ		Aldri 1	sjelden 2	Av og til 3	Ofta 4	Alltid el. nesten alltid 5
M.1.	Mor lærte meg å ta egne beslutninger	☐	☐	☐	☐	☐
F.1.	Far lærte meg å ta egne beslutninger	☐	☐	☐	☐	☐
M.2.	Mor fulgte med på hvem som var vennene mine	☐	☐	☐	☐	☐
F.2.	Far fulgte med på hvem som var vennene mine	☐	☐	☐	☐	☐
M.3.	Mor sa pene ting om meg	☐	☐	☐	☐	☐
F.3.	Far sa pene ting om meg	☐	☐	☐	☐	☐
M.4.	Mor lærte meg at jeg er ansvarlig for mine egne handlinger	☐	☐	☐	☐	☐
F.4.	Far lærte meg at jeg er ansvarlig for mine egne handlinger	☐	☐	☐	☐	☐
M.5.	Mor spurte meg om skoledagen min	☐	☐	☐	☐	☐
F.5.	Far spurte meg om skoledagen min	☐	☐	☐	☐	☐
M.6.	Mor syntes jeg var en plage	☐	☐	☐	☐	☐
F.6.	Far syntes jeg var en plage	☐	☐	☐	☐	☐
M.7.	Mor lekte eller gjorde andre morsomme ting sammen med meg	☐	☐	☐	☐	☐
F.7.	Far lekte eller gjorde andre morsomme ting sammen med meg	☐	☐	☐	☐	☐
M.8.	Mor var så opptatt at hun kunne glemme hvor jeg var eller hva jeg gjorde	☐	☐	☐	☐	☐
F.8.	Far var så opptatt at hun kunne glemme hvor jeg var eller hva jeg gjorde	☐	☐	☐	☐	☐
M.9.	Mor lærte meg å løse mine egne problemer	☐	☐	☐	☐	☐
F.9.	Far lærte meg å løse mine egne problemer	☐	☐	☐	☐	☐
M.10.	Mor syntes ikke å like meg noe særlig	☐	☐	☐	☐	☐
F.10.	Far syntes ikke å like meg noe særlig	☐	☐	☐	☐	☐
M.11.	Mor hjalp til med aktiviteter jeg var involvert i (f.eks. idrett, korps, ungdomsgrupper)	☐	☐	☐	☐	☐
F.11.	Far hjalp til med aktiviteter jeg var involvert i (f.eks. idrett, korps, ungdomsgrupper)	☐	☐	☐	☐	☐
M.12.	Mor fikk meg til å føle meg ønsket og savnet	☐	☐	☐	☐	☐
F.12.	Far fikk meg til å føle meg ønsket og savnet	☐	☐	☐	☐	☐

Hvor godt stemte følgende utsagn for deg på den tiden da du var 10 år gammel?

CSS	Svært uenig 1	Uenig 2	Enig 3	Svært enig 4	
1.	Jeg gjorde det svært bra i mine fritidsaktiviteter, som idrett, dans, musikk etc.	☐	☐	☐	☐
2.	Jeg kom godt overens med andre på min alder	☐	☐	☐	☐
3.	Jeg fikk gode karakterer på skolen	☐	☐	☐	☐
4.	Jeg brøt ordensreglene eller andre regler på skolen	☐	☐	☐	☐
5.	Jeg kom raskt over det når jeg var opprørt eller lei meg	☐	☐	☐	☐

Hvor viktig var følgende for dine foreldre på den tiden da du var 10 år gammel?

Hvor viktig var det ...		Ikke viktig i det hele tatt								
		1	2	3	4	5				
PCV										
M1.	... for mor at du gjorde det svært bra i fritidsaktiviteter (idrett, dans, musikk etc.)?	☐	☐	☐	☐	☐				
F1.	... for far at du gjorde det svært bra i fritidsaktiviteter (idrett, dans, musikk etc.)?	☐	☐	☐	☐	☐				
M2.	... for mor at du kom godt overens med andre på din alder?	☐	☐	☐	☐	☐				
F2.	... for far at du kom godt overens med andre på din alder?	☐	☐	☐	☐	☐				
M3.	... for mor at du fikk gode karakterer på skolen?	☐	☐	☐	☐	☐				
F3.	... for far at du fikk gode karakterer på skolen?	☐	☐	☐	☐	☐				
PCV										
M4.	... for mor at du ikke brøt ordensreglene eller andre regler på skolen?	☐	☐	☐	☐	☐				
F4.	... for far at du ikke brøt ordensreglene eller andre regler på skolen?	☐	☐	☐	☐	☐				
M5.	... for mor at du kom fort over det når du var opprørt eller lei deg?	☐	☐	☐	☐	☐				
F5.	... for far at du kom fort over det når du var opprørt eller lei deg?	☐	☐	☐	☐	☐				

Da du var 10 år gammel, ...

Da du var 10 år gammel, ...		Far								
		1	2	3	4	5				
PPR										
1.	... hvem av foreldrene dine tok den endelige beslutningen når de var uenige?	☐	☐	☐	☐	☐				
2.	... hvem av dine foreldre hadde kontroll over pengene i familien?	☐	☐	☐	☐	☐				
3.	... hvem av foreldrene dine fulgte deg til skolen, aktiviteter etc.?	☐	☐	☐	☐	☐				
4.	... hvem av foreldrene dine hjalp deg da du var syk?	☐	☐	☐	☐	☐				
5.	... hvem av foreldrene dine sørget for at du hadde mat å spise?	☐	☐	☐	☐	☐				
6.	... hvem av foreldrene dine hjalp deg med skolearbeidet?	☐	☐	☐	☐	☐				
7.	... hvem av foreldrene dine sørget for at du vasket deg, pusset tennene etc.?	☐	☐	☐	☐	☐				
8.	... hvem av foreldrene dine lekte og hadde det moro sammen med deg?	☐	☐	☐	☐	☐				

Hvor ofte hendte følgende på den tiden da du var 10 år gammel?

NB: På disse spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 8. ⇨

1 = Aldri
 2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år
 3 = 1 gang det året
 4 = 2 ganger det året

5 = 3-5 ganger det året
 6 = 6-10 ganger det året
 7 = 11-20 ganger det året
 8 = Mer enn 20 ganger det året

CTS-PC		1 2 3 4 5 6 7 8							
		M1.	Mor slo deg med knyttneven eller sparket deg hardt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F1.	Far slo deg med knyttneven eller sparket deg hardt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M2.	Mor grep tak rundt halsen din så det ble vanskelig å puste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F2.	Far grep tak rundt halsen din så det ble vanskelig å puste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M3.	Mor banket deg opp, dvs. slo deg om og om igjen så hardt hun kunne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F3.	Far banket deg opp, dvs. slo deg om og om igjen så hardt hun kunne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M4.	Mor slo deg på andre deler av kroppen enn på baken med en hard gjenstand, f.eks. belte, hårbørste, kjepp etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F4.	Far slo deg på andre deler av kroppen enn på baken med en hard gjenstand, f.eks. belte, hårbørste, kjepp etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

NB: På disse spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 8. ⇨

1 = Aldri
 2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år
 3 = 1 gang det året
 4 = 2 ganger det året

5 = 3-5 ganger det året
 6 = 6-10 ganger det året
 7 = 11-20 ganger det året
 8 = Mer enn 20 ganger det året

	1	2	3	4	5	6	7	8
M5. Mor kastet deg eller slo deg så hardt at du falt over ende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F5. Far kastet deg eller slo deg så hardt at du falt over ende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M6. Du skrek til mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F6. Du skrek til far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M7. Du fornærmet mor eller bannet til henne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F7. Du fornærmet far eller bannet til ham	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M8. Du truet med å slå mor, men uten å gjøre alvor av det	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F8. Du truet med å slå far, men uten å gjøre alvor av det	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M9. Du slo mor med åpen hånd eller med knyttneven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F9. Du slo far med åpen hånd eller med knyttneven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M10. Du slo mor med noe som kunne skade henne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F10. Du slo far med noe som kunne skade ham	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M11. Du sparket eller bet mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F11. Du sparket eller bet far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M12. Mor fornærmet, forbannet, ropte eller skrek til far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F12. Far fornærmet, forbannet, ropte eller skrek til mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M13. Mor skubbet, dyttet eller fiket til far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F13. Far skubbet, dyttet eller fiket til mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M14. Mor slo, sparket eller banket opp far	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F14. Far slo, sparket eller banket opp mor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
M15. Mor ødela noe som tilhørte far eller truet med å slå ham	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F15. Far ødela noe som tilhørte mor eller truet med å slå henne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Resten av spørsmålene handler om din nåværende situasjon og dine meninger.

F. DIN NÅVÆRENDE PARSTATUS

Hva er din nåværende parstatus? ↓

Jeg er for tiden i et parforhold som har vart en måned eller mer..... ₁ ⇨ *Besvar de neste spørsmålene ut fra ditt nåværende parforhold.*

Jeg er for tiden ikke i et parforhold, men har tidligere vært i et forhold som varte en måned eller mer ₂ ⇨ *Besvar de neste spørsmålene (spm. 2) ut fra det siste av parforholdene du har vært i som varte lenger enn 1 måned.*

Jeg har aldri vært i et parforhold som har vart en måned eller mer..... ₃ ⇨ *Hopp til spørsmålet om verdier barn kan oppmuntres til å lære (ca midt på neste side).*

Hvor ofte skjedde følgende i ditt nåværende eller siste parforhold som varte en måned eller mer?

NB: På disse spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 8. ⇨

- 1 = Aldri
 2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år
 3 = 1 gang det året
 4 = 2 ganger det året
 5 = 3-5 ganger det året
 6 = 6-10 ganger det året
 7 = 11-20 ganger det året
 8 = Mer enn 20 ganger det året

CTS2S-NP		1	2	3	4	5	6	7	8
s1.	Jeg fornærmet, forbannet, ropte eller skrek til min partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p1.	Min partner fornærmet, forbannet, ropte eller skrek til meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s2.	Jeg hadde forstuelse, blåmerke, små kutt eller smerter dagen etter pga. slåsskamp med min partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p2.	Min partner hadde forstuelse, blåmerke, små kutt eller smerter dagen etter pga. slåsskamp med meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s3.	Jeg skubbet, dyttet eller fiket til min partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p3.	Min partner skubbet, dyttet eller fiket til meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s4.	Jeg slo, sparket eller banket opp min partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p4.	Min partner slo, sparket eller banket opp meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s5.	Jeg ødela noe som tilhørte min partner eller truet med å slå henne/ham	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p5.	Min partner ødela noe som tilhørte meg eller truet med å slå meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
s6.	Jeg oppsøkte eller hadde behov for lege pga. slåsskamp med min partner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
p6.	Min partner oppsøkte eller hadde behov for lege pga. slåsskamp med meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

På en skala fra 1 til 5, hvor viktig synes du det er at barn lærer/utvikler hver av disse verdiene? ⇨

Ett kryss på hver linje.

	WVLS				
	Ikke viktig				Svært viktig
	1	2	3	4	5
1. Likeverd	☐	☐	☐	☐	☐
2. Selvaktelse	☐	☐	☐	☐	☐
3. Høflighet	☐	☐	☐	☐	☐
4. Uavhengighet	☐	☐	☐	☐	☐
5. Lydighet	☐	☐	☐	☐	☐
6. Selvdisciplin	☐	☐	☐	☐	☐
7. Kreativitet	☐	☐	☐	☐	☐
9. Sunnhet	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ansvar	☐	☐	☐	☐	☐
11. Hjelpsomhet	☐	☐	☐	☐	☐

Til høyre finner du beskrivelser av ulike handlinger. I hvilken grad mener du at disse handlingene kan rettfærdiggjøres? ⇨

Ett kryss på hver linje.

	WVLS				
	Aldri	Noen ganger	Ofte	Vanligvis	Alltid
	1	2	3	4	5
1. Å drepe i selvforsvar	☐	☐	☐	☐	☐
2. Å snyte på skatten om du kan	☐	☐	☐	☐	☐
3. Å kaste søppel på et offentlig sted	☐	☐	☐	☐	☐
4. Å beholde penger som du har funnet	☐	☐	☐	☐	☐
5. Ikke kjøpe billett på offentlig transport	☐	☐	☐	☐	☐
6. Å kjøpe noe som du visste var stjålet	☐	☐	☐	☐	☐
7. At noen aksepterer bestiktelser i tjenesten ..	☐	☐	☐	☐	☐
9. Å lyve for egen vinnings skyld	☐	☐	☐	☐	☐

4. Hvem har mest ansvar for å disiplinere dette barnet når det har gjort noe upassende? ⇨
- Jeg har mye mer ansvar for disiplineringen enn barnets andre forelder ... 1
 Jeg har noe mer ansvar for disiplineringen enn barnets andre forelder ... 2
 Vi deler denne siden av oppdragelsen likt 3
 Barnets andre forelder har noe mer ansvar for disiplineringen enn jeg 4
 Barnets andre forelder har mye mer ansvar for disiplineringen enn jeg.... 5

NB: På de følgende spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 11. ⇨

- 1 = Aldri
 2 = Ikke det siste året, men i et tidligere år
 3 = 1-2 ganger det året
 4 = 3-5 ganger det året
 5 = 6-9 ganger det året

- 6 = Månedlig (10 til 14 ganger det året)
 7 = Noen få (2-3) ganger i måneden
 8 = Ukentlig (1-2 ganger i uka)
 9 = Flere ganger i uka (3-4 ganger i ganger)
 10 = Daglig (5 eller flere ganger i uka)
 11 = To eller flere ganger om dagen

Tenk på det siste året. I situasjoner da barnet utførte mindre alvorlig eller grovt upassende atferd, hvor ofte hendte det at du ...

- DDI
1. ... ga eller forklarte barnet regler hun/han skulle forholde seg til for at hun/han ikke skulle gjenta upassende atferd?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. ... tok du fra barnet lommepenger, leker, eller andre privilegier på grunn av upassende atferd?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. ... ga barnet «time out» eller sendte barnet på rommet sitt?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. ... ropte eller skrek til barnet?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. ... ristet eller grep tak i barnet for å få hennes/hans oppmerksomhet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. ... ga barnet noe annet å holde på med istedet for det hun/han gjorde som var galt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. ... prøvde å få barnet til å føle deg skamfull eller skyldig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. ... gikk inn for å overse at barnet oppførte seg upassende?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. ... riset barnet, ga barnet et smekk eller fiket til barnet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. ... slo barnet med teppebanker, hårbørste, belte, eller andre gjenstander?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. ... ga barnet ros for endelig å slutte med dårlig oppførsel, eller for at hun/han oppførte deg pent?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. ... holdt tilbake hengivenhet ved å gi barnet en kald skulder eller ved å unnlate å klemme eller kysse henne/ham?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. ... sendte barnet til sengs uten kveldsmat?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. ... fortalte barnet at du passet på for å se om hun/han gjorde noe galt?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. ... ga barnet penger eller andre ting for endelig å slutte med dårlig oppførsel, eller for å ha oppført seg pent?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. ... viste barnet hva som var riktig å gjøre?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. ... lot barnet oppføre deg dårlig slik at du selv måtte ta konsekvensene?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. ... ga barnet ekstra oppgaver/husarbeid som en konsekvens?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. ... fikk barnet til å gjøre noe for å rette opp noe hun/han hadde gjort, f.eks. betale for en knust rute?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. ... sa til barnet at hun/han var lat, hensynsløs, tankeløs, el.l. når hun/han ikke oppførte deg bra?.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. ... holdt tilbake lommepenger, leker eller andre privilegier inntil barnet gjorde det du ønsket hun/han skulle gjøre?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. ... passet på for å se om barnet oppførte deg upassende?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. ... passet på slik at du kunne si til barnet at hun/han oppførte seg pent?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

NB: På disse spørsmålene svarer du på denne skalaen fra 1 til 11. ⇨

1 = Aldri
 2 = Ikke det året, men i et tidligere/senere år
 3 = 1-2 ganger det året
 4 = 3-5 ganger det året
 5 = 6-9 ganger det året

6 = Månedlig (10 til 14 ganger det året)
 7 = Noen få (2-3) ganger i måneden
 8 = Ukentlig (1-2 ganger i uka)
 9 = Flere ganger i uka (3-4 ganger i uka)
 10 = Daglig (5 eller flere ganger i uka)
 11 = To eller flere ganger om dagen

Hvor ofte hendte det at du ...

24. ... fikk barnet til å be om unnskyldning eller si at hun/han var lei for at hun/han hadde gjort noe upassende? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
25. ... vasket munnen til barnet med såpe eller ga barnet noe annet med vond smak?
26. ... ga barnet husarrest eller begrenset aktiviteten hennes/hans utenfor hjemmet på grunn av upassende atferd?

Disse påstandene handler om ting du gjorde i løpet av det siste året når du måtte disiplinere dette barnet

	Aldri 1	Nesten aldri 2	Noen ganger 3	Vanlig- vis 4	Altid el. nesten alltid 5
1. Jeg prøvde å sørge for at barnet visste hvilken atferd som var forventet	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jeg passet på for å være sikker på at barnet oppførte seg etter disiplinering	☐	☐	☐	☐	☐
3. Når jeg disiplinerte barnet, gjorde eller sa jeg noe for å vise at jeg elsket og støttet henne/ham	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jeg gjorde det klart for barnet hva konsekvensene av den upassende atferden var ..	☐	☐	☐	☐	☐
5. Når jeg gjorde noe for å disiplinere barnet, ignorerte hun/han det.....	☐	☐	☐	☐	☐
6. Jeg ble veldig sint når barnet oppførte deg upassende	☐	☐	☐	☐	☐
7. Når barnet oppførte seg upassende reagerte jeg uten å tenke seg om.....	☐	☐	☐	☐	☐
8. Jeg trodde jeg gjorde det rette når jeg disiplinerte barnet.....	☐	☐	☐	☐	☐
9. Partneren min var uenig i måten jeg disiplinerte barnet på.....	☐	☐	☐	☐	☐
10. Jeg forklarte hvorfor jeg gjorde som jeg gjorde når jeg disiplinerte barnet	☐	☐	☐	☐	☐
11. Jeg disiplinerte barnet igjen hvis hun/han gjentok den upassende atferden.....	☐	☐	☐	☐	☐
12. Når jeg disiplinerte barnet prøvde jeg å gjøre det klart for barnet at hun/han fremdeles var elsket.....	☐	☐	☐	☐	☐
13. Jeg telte (f.eks. til tre eller ti) for å advare om at jeg ville gjøre noe annet for å disiplinere barnet når jeg var ferdig med å telle	☐	☐	☐	☐	☐
14. Jeg hadde problemer med å håndtere barnets upassende atferd	☐	☐	☐	☐	☐
15. Jeg følte meg anspent og stresset av barnets upassende atferd	☐	☐	☐	☐	☐
16. Jeg mistet besinnelsen når barnet oppførte seg upassende	☐	☐	☐	☐	☐
17. Jeg følte skyld for hvordan jeg disiplinerte barnet.....	☐	☐	☐	☐	☐
18. Jeg var uenig i måten partneren min disiplinerte barnet på	☐	☐	☐	☐	☐
19. Jeg gjennomførte det jeg sa jeg ville gjøre	☐	☐	☐	☐	☐
20. Når jeg disiplinerte barnet, prøvde jeg også å oppmuntre og støtte henne/ham	☐	☐	☐	☐	☐
21. Jeg endret hvordan jeg disiplinerte barnet etterhvert som hun/han ble eldre	☐	☐	☐	☐	☐
22. Uansett hva jeg gjorde, fikk jeg ikke barnet til å oppføre deg ordentlig.....	☐	☐	☐	☐	☐
23. Jeg endret hvordan jeg disiplinerte barnet når noe ikke virket på henne/ham.....	☐	☐	☐	☐	☐
24. Jeg var uenig i min partners regler for barnets atferd	☐	☐	☐	☐	☐
25. Min partner var uenig i mine regler for barnets atferd.....	☐	☐	☐	☐	☐

H. OM DEG SELV OG DIN NÅVÆRENDE SITUASJON

De følgende spørsmålene handler om ditt nåværende forhold til din mor og far.

		Ikke i det hele			
		tatt 1	Litt 2	Noe 3	Veldig 4
PCC					
M1.	Hvor godt vet mor hvordan du egentlig er?	☐	☐	☐	☐
F1.	Hvor godt vet far hvordan du egentlig er?	☐	☐	☐	☐
M2.	Hvor nært forhold vil du si at du har til din mor?	☐	☐	☐	☐
F2.	Hvor nært forhold vil du si at du har til din far?	☐	☐	☐	☐
M3.	Hvor sikker er du på at mor ville hjelpe deg dersom du hadde et problem?	☐	☐	☐	☐
F3.	Hvor sikker er du på at far ville hjelpe deg dersom du hadde et problem?	☐	☐	☐	☐

Her følger en liste med plager folk kan ha. Hvor mye har hver av disse plaget deg de siste 7 dagene, inkludert i dag?

		Ikke i det hele				
		tatt 1	Litt 2	Moderat 3	Ganske mye 4	Svært mye 5
SCL90						
1.	Stadige bekymringer	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Føler trang til å slå, skade eller gjøre andre vondt	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Nervøsitet eller indre uro	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Blir lett forarget eller irritert	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Angst- eller panikkanfall	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Ukontrollerbare raseriutbrudd	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Blir plustelig redd uten grunn	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Føler deg engstelig og redd	☐	☐	☐	☐	☐

De følgende påstandene handler om hvordan du har følt deg de siste to ukene.

		Hele tiden 1	Meste- parten av tiden 2	Mer enn halve tiden 3	Mindre enn halve tiden 4	Noe av tiden 5	Aldri 6
WHOS							
1.	Jeg har følt meg glad og lystig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Jeg har følt meg rolig og avslappet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Jeg har følt meg aktiv og full av energi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Jeg har følt meg frisk og opplagt når jeg har våknet opp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Mitt dagligliv har vært fylt av ting som interesserer meg	☐	☐	☐	☐	☐	☐

		Hele tiden 1	Meste- parten av tiden 2	Mer enn halve tiden 3	Mindre enn halve tiden 4	Noe av tiden 5	Aldri 6
MDI							
1.	Har du vært nedfor eller trist?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Har du mistet interessen for dine daglige aktiviteter?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Har du følt mangel på energi og styrke?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Har du følt deg mindre selvsikker?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Har du hatt dårlig samvittighet eller skyldfølelse?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Har du følt at livet ikke var verdt å leve?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Har du hatt konsentrasjonsvansker, f.eks. når du leser avisen eller ser TV? ..	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Har du følt deg svært rastløs?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Har du opplevd at du har fungert langsommere enn vanlig?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Har du hatt søvnproblemer?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Har du hatt dårlig appetitt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Har du hatt økt appetitt?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nå følger en serie påstander som handler om deg selv.
Hvor enig eller uenig er du i hver av dem?

	Svært uenig 1	Uenig 2	Enig 3	Svært enig 4
1. Jeg liker å være spesiell og annerledes enn andre på ulike måter.....	☐	☐	☐	☐
2. Etter jeg ble 15, har jeg gått til fysisk angrep på andre med den hensikt å skade dem alvorlig.....	☐	☐	☐	☐
3. Jeg gjør ofte ting andre mennesker mener er farlig.....	☐	☐	☐	☐
4. Min far hjalp meg når jeg hadde problemer med å forstå ulike ting.....	☐	☐	☐	☐
5. Det bør være forbudt å gi barn ris.....	☐	☐	☐	☐
6. Det er ikke mulig å opprettholde disiplin på skolen uten fysisk avstraffelse (f.eks. gi ris eller slå med linjal).....	☐	☐	☐	☐
7. Jeg kan se for meg en situasjon hvor jeg ville akseptere at en ektemann fiket til sin kone i ansiktet.....	☐	☐	☐	☐
8. Familiemedlemmer bør holde sammen, uansett hvilke offer det ville kreve.....	☐	☐	☐	☐
9. Det er greit å gjøre hva du enn har lyst til.....	☐	☐	☐	☐
10. Jeg prøver noen ganger å ta igjen i stedet for å tilgi og glemme.....	☐	☐	☐	☐
11. Slekt og familie er viktigere enn venner.....	☐	☐	☐	☐
12. Uansett hvem jeg snakker med, er jeg alltid en god lytter.....	☐	☐	☐	☐
13. Jeg er redd jeg kan ha et alkoholproblem.....	☐	☐	☐	☐
14. Da jeg var barn, så jeg ofte barn fra andre familier som kranglet og begynte å slåss.....	☐	☐	☐	☐
15. Fysisk avstraffelse som medfører skader på barn bør være forbudt.....	☐	☐	☐	☐
16. Når jeg drikker alkohol, pleier jeg å drikke fem glass eller mer.....	☐	☐	☐	☐
17. Det er viktig at en gutt slåss noen ganger i løpet av oppveksten.....	☐	☐	☐	☐
18. Jeg tenker ikke på hvordan mine handlinger kan påvirke andre.....	☐	☐	☐	☐
19. Jeg ville vært stolt dersom en kollega ble tildelt en pris for noe.....	☐	☐	☐	☐
20. Lærere bør kunne bruke fysisk avstraffelse overfor elever når de ikke har andre måter å møte vanskelige situasjoner på.....	☐	☐	☐	☐
21. Min far lærte meg å slå tilbake dersom noen slo meg eller fornærmet meg.....	☐	☐	☐	☐
22. Det finnes ikke riktige eller gale måter å tjene penger på.....	☐	☐	☐	☐
23. Dødsstraff er ikke under noen omstendigheter en passende form for avstraffelse.....	☐	☐	☐	☐
24. Man må leve uten å tenke på fremtiden.....	☐	☐	☐	☐
25. Det er min plikt å ta vare på familien, selv om jeg må ofre det jeg selv ønsker.....	☐	☐	☐	☐
26. Lover og regler er til for å brytes.....	☐	☐	☐	☐
27. Jeg får vanligvis siste ord når min partner og jeg er uenige.....	☐	☐	☐	☐
28. Jeg lyver ofte for å få det jeg ønsker.....	☐	☐	☐	☐
29. Min mor hjalp meg ikke til å gjøre mitt beste på skolen.....	☐	☐	☐	☐
30. Etter jeg ble 15, har jeg stjålet penger fra andre, inkludert familien.....	☐	☐	☐	☐
31. Det er av og til nødvendig å gi et barn en skikkelig omgang ris.....	☐	☐	☐	☐
32. Noen ganger blir jeg ganske misfornøyd når jeg ikke får viljen min.....	☐	☐	☐	☐
33. Hvis jeg krangler med noen, er dette ikke noe andre bør bry seg med.....	☐	☐	☐	☐
34. Noen av problemene jeg har er virkelig helt uløselige.....	☐	☐	☐	☐
35. Det er av og til nødvendig for foreldre å fike til en tenåring som er frekk i munnen eller har gjort noe galt.....	☐	☐	☐	☐
36. En mann bør ikke trekke seg unna en slåsskamp med en annen mann.....	☐	☐	☐	☐

	Svært uenig 1	Uenig 2	Enig 3	Svært enig 4
37. Et av mine hovedmål her i livet har vært å gjøre foreldrene mine stolte	☐	☐	☐	☐
38. Min far brydde seg ikke om det dersom jeg f.eks. nasket i butikker.....	☐	☐	☐	☐
39. Min mor hjalp meg når jeg hadde problemer med å forstå noe	☐	☐	☐	☐
40. Det er lite jeg kan gjøre for å endre mange av de viktige tingene i mitt liv.....	☐	☐	☐	☐
41. Jeg har lite kontroll over ting som skjer meg.....	☐	☐	☐	☐
42. Min mor brydde seg ikke om det dersom jeg f.eks. nasket i butikker.....	☐	☐	☐	☐
43. Da jeg var barn, ble jeg skubbet, dyttet eller fiket til av andre (voksne eller barn) som ikke var i min familie, eller de kastet ting på meg.....	☐	☐	☐	☐
44. Jeg er et unikt individ	☐	☐	☐	☐
45. Etter jeg ble 15, har jeg slått eller truet med å slå personer som ikke tilhørte min familie	☐	☐	☐	☐
46. Min mor brydde seg ikke om det dersom jeg kom opp i konflikter på skolen.....	☐	☐	☐	☐
47. Jeg er alltid villig til å innrømme det når jeg har gjort en feil	☐	☐	☐	☐
48. Mine foreldre ga meg nok klær til å holde meg varm.....	☐	☐	☐	☐
49. Voldskriminalitet bør straffes med harde midler.....	☐	☐	☐	☐
50. Min far hjalp meg ikke til å gjøre mitt beste på skolen	☐	☐	☐	☐
51. Jeg kan ikke kontrollere mine følelser når noen plager meg	☐	☐	☐	☐
52. Min far brydde seg ikke om det dersom jeg kom opp i konflikter på skolen.....	☐	☐	☐	☐
53. Min partner må huske at det er jeg som er sjefen.....	☐	☐	☐	☐
54. Mine foreldre sørget ikke for at jeg var vasket og ren.....	☐	☐	☐	☐
55. Jeg har vansker med å følge reglene på jobb eller på skolen	☐	☐	☐	☐
56. På grunn av drikking kan jeg av og til ikke huske hva som skjedde kvelden før.....	☐	☐	☐	☐
57. Noen ganger har jeg vært ganske misunnelig på hvor heldige andre har vært	☐	☐	☐	☐
58. Mine forhold til andre er viktigere enn hva jeg selv har fått til i livet.....	☐	☐	☐	☐
59. Uansett hvor alvorlig en kriminell handling er, bør man alltid gjengjelde etter prinsippet «øye for øye og tann for tann».....	☐	☐	☐	☐
60. Jeg blir lei meg når jeg har såret noen	☐	☐	☐	☐
61. Dødsstraff er en nødvendig avstraffelsesform i et rettferdig samfunn	☐	☐	☐	☐
62. Jeg kan se for meg en situasjon hvor jeg ville akseptere at en kone fiket til sin ektemann i ansiktet.....	☐	☐	☐	☐
63. Jeg er alltid høflig, selv mot mennesker som virker ubehagelige	☐	☐	☐	☐
64. Min mor lærte meg å slå tilbake dersom noen slo meg eller fornærmet meg	☐	☐	☐	☐
65. Jeg svarte ærlig på spørsmålene i denne undersøkelsen	☐	☐	☐	☐

Hvor godt var du i stand til å huske og besvare spørsmålene om hva som skjedde da du var 10 år gammel? ⇨

DDIFU

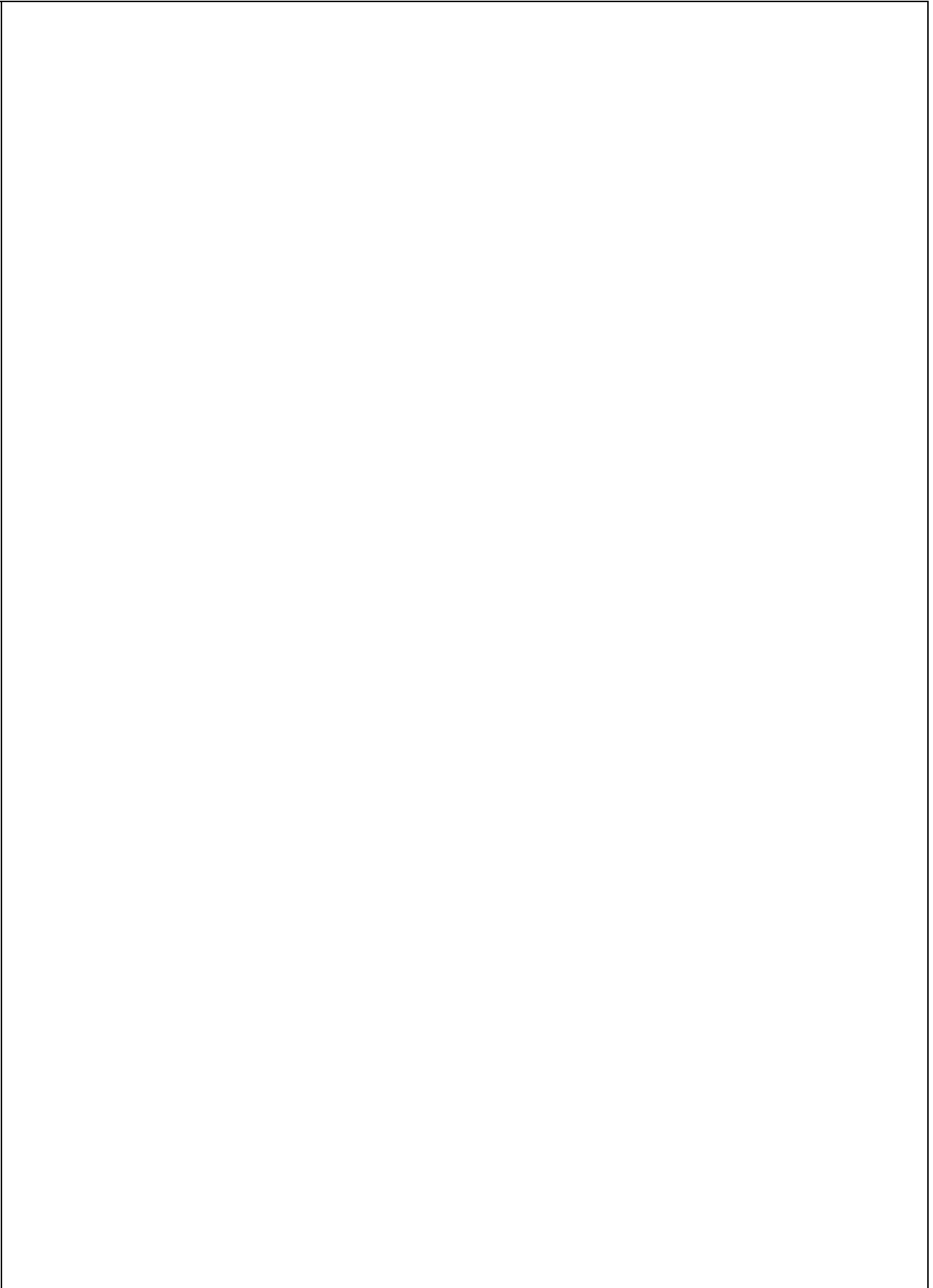
- Jeg husker det svært klart 1
 Jeg husker det ganske klart..... 2
 Jeg husker det på en generell måte

Jeg husker noen ting, men hadde glemt andre 4

Jeg husker lite eller ikke noe fra da jeg var 10 år 5

Har du en kommentar til undersøkelsen eller til noen av spørsmålene kan du skrive på siste side.

Plass for kommentarer ↓

Takk for at du ville svare på spørsmålene!